БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 24 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 70 (18.547). • Якшанба, 1983 йил 27 март • Баҳоси 3 тийин.

Ю. В. АНДРОПОВнинг

«Правда» мухбири саволларига жавоблари

Савол. 23 март куни президент Рейган АҚШ ҳарбий сиёсати масалаларига доир узундан-узоқ нутқ сўзлади. Сиз бу нутққа қандай баҳо берасиз?

Жавоб. Кейинги вақтларда Вашингтондан бир нарсага — ҳарбий тайёргарликларга, ҳарбий программаларга, қуролларнинг янги турларини яратишга бағишланган нутқлар оқими сира тўхтовсиз оқиб чиқмоқда. Президент бу сафар ҳам худди шу ҳақда гапирди.

Президентнинг эслатиб ўтилган нутқи афтидан Қўшма Штатларда одамларнинг ўй-фикри ва кайфиятларига таъсир ўтказишга, у ерда маъмуриятнинг урушқоқлик йўли муносабати билан ортиб бораётган ташвишни бостиришга уриниб кўриш учун сўзланган бўлса керак. Президент айтган гапларга американликларнинг ўзлари қандай баҳо беришлари уларнинг иши, албатта.

Аммо президентнинг айтган гаплари американликларгагина тааллуқли эмас. Чунки нутқнинг бутун моҳияти Америка зўр бериб қуролланиши, дунёда ҳарбий жиҳатдан устун давлат бўлиб қолиши керак, деган фикрдан иборатдир. Бунда ана шу гегемончилик даъволарини асослашга интилиб Совет Иттифоқи сиёсатини шу қадар ҳаёсизларча бузиб кўрсатишга йўл қўйилмоқда, шу қадар нопок усуллар қўлланилмоқдаки, очиғини айтганда, бошқа давлатлар билан иш юритиш стандартлари тўғрисида президентнинг тасаввурлари қандай экан, деган савол туғилади.

Президентнинг гапига қулоқ солсангиз, гўё АҚШ ҳамма жойда, ҳатто ўз биқинига яқин жойда ҳам Совет Иттифоқидан заифроқ эмиш. Буларнинг ҳаммасига СССР кейинги йигирма йил мобайнида гўё ўзининг қуролли кучларини жадал суръатлар билан кўпайтирганлиги, Қўшма Штатлар эса гўё қўл қовуштириб ўтириб, унинг қуролли кучлари тушкунликка учраганлиги сабаб бўлган эмиш.

Дарҳақиқат, СССР ўзининг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлади. Совет территорияси яқинида ҳарбий базаларни жойлаштириш, ядро қуроли ва бошқа қуролларнинг тобора янги турларини яратиш борасида АҚШ жон-жаҳди билан иш кўрганлиги сабабли, Американинг ҳарбий устунлигини тугатиш учун СССР шундай қилишга мажбур бўлган эди. Вашингтондагилар ана шу ҳарбий устунликни ҳозир жуда қўмсаб қолдилар. Эришилган ҳарбий-стратегик мувозанат АҚШни бизга нисбатан ядро таҳдиди билан шантаж қилиш имкониятидан маҳрум этди. Бу мувозанат — тинчликнинг ишончли гарантияси бўлиб, уни сақлаб қолиш учун биз ҳамма ишни қиламиз.

Гўё Қўшма Штатлар кейинги йигирма йил ичида ҳеч нарса қилмай, қўл қовуштириб ўтирди, деган даъволарга келганда шуни айтиш кераккн, бунга фақат гўл кишиларгина ишонишлари мумкин. Буни тасдиқлаш учун баъзи энг муҳим фактларга мурожаат этамиз.

Маълумки, айни шу давр мобайнида Америка стратегик кучларида кескин сифат ўзгаришлари рўй берди. АҚШ ўзининг баллистик ракеталарида ажраладиган портловчи қисмларни ўрната бошлаганлигини айтиб ўтиш кифоя. АҚШ ракета қуроллари пойгасининг янги даврасини бошламаслик учун бундан воз кечишга бизнинг зўр бериб қилган даъватларимизга қарамай, шу ишни амалга оширди. Бошарти президент музокараларнинг ҳужжатларига назар ташлашга уриниб кўрганида эди, у иш айни шундай бўлганлигига осонгина ишонч ҳосил қилган бўлур эди.

Натижада нима бўлганлигини лоақал шундай бир мисол яққол кўрсатиб турибдики, ана шундай қайта қуролланишдан кейин Америка сув ости кемасидаги битта ракета бир йўла 14 та нишонни йўқ қила оладиган бўлиб қолди. Ҳар бир сув ости кемасида эса 16 та ана шундай ракета бор. Уларнинг жами қуввати Хиросимага ташланган атом бомбаларига ўхшаш қарийб беш юзта бомбанинг қувватига тенгдир.

Умуман, АҚШ гўё ҳеч қандай иш кўргани йўқ, деб президент сафсатабозлик қилаётган даврда АҚШ стратегик қуролларидаги ядро зарядлари сони 10 мингтадан ошиб кетди, ҳолбуки илгари бундай ядро зарядлари 4 мингта эди. Хўш, ядро аслаҳаханаларининг икки ярим баравар кўпайтирилганлигини ҳеч қандай иш кўрилмади, деб айтиш мумкинми? Буни асло ҳеч қандай иш кўрилмади, деб бўлмайди.

Энди Европа тўғрисида гапирайлик. Оқ уй бошлиғининг сўзларига кўра, Европада АҚШнинг ва умуман НАТОнинг аҳволи гўё жуда оғир эмиш. Аммо яна фактларга мурожаат қилинадиган бўлса, худди ўша давр мобайнида биргина Америка ядро қурол-аслаҳаларининггина умумий сони бу ерда уч баравар кўпайганлигига ва ҳозир 7 мингтадан ошиб кетганлигига осонгина ишонч ҳосил қилиш мумкин. Хўш, бу нима, бу ҳам ҳеч қандай иш кўрмаслик натижасими?

Президент ўзини шундай тутмоқдаки, гўё Европа зонасида АҚШ ва унинг НАТОдаги иттифоқчиларининг ўртача олисликка учириладиган салкам мингта ядро воситалари мавжуд эмасдек, гўё унга НАТОнинг ана шу воситаларидаги ядро зарядларининг жами миқдори СССРга нисбатан бир ярим баравар устунликка эга эканлиги маълум эмасдек.

Президент мана шуларнинг ҳаммаси тўғрисида лом-мим демаётганлигидан ташқари, у, Совет Иттифоқи ўртача олисликка учириладиган ракеталарни жойлаштирмай туриш тўғрисида ўзи бир томонлама тартибда эълон қилган мажбуриятига амал қилмаяпти, деб даъво қилиб, гирт ёлғон гапни айтмоқда.

У Американинг ўртача олисликка учириладиган қурол-яроғлари бирон-бир бошқа жойда эмас, балки деярли бизнинг бўсағамизда турганлиги тўғрисида ҳам чурқ этмаяпти. Ҳолбуки, шу нуқтаи назардан биз учун ана шу қуроллар билан АҚШ территориясида жойлашган стратегик қуроллар ўртасида фарқ йўқ. Бу эса фақат Европагагина тааллуқли эмас. СССРнинг бутун периметри бўйлаб Американинг неча юзлаб учирувчи ракеталари жамланган бўлиб, улар бизнинг территориямизга ядровий зарба бера олади. Пентагоннинг расмий равишда эълон қилинган режаларига кўра эса, бундай ракеталарнинг сони кўп баравар оширилиши керак. Олисга учириладиган қанотли ракеталарнинг ўзидагина 12 мингтадан кўпроғини жойлаштириш кўзда тутилмоқда.

Президент Лотин Америкасидаги мамлакатлардан бирида жойлашган граждан аэропортининг фотосуратини намойиш этиб, буни ҳам АҚШга таҳдид, деб кўрсатишгача бориб етди. Лекин у Қўшма Штатлардан минглаб миль наридаги юзлаб учиш-қўниш полосаларининг фотосуратларини кўрсатмади. Ҳолбуки, бу полосаларда ичида ядро қуроли бўлган, исталган пайтда парвоз қилишга тайёр Америка самолётлари турибди.

Маълум бўлишича, шуларнинг ҳаммаси АҚШдаги ҳозирги маъмурият учун оз эмиш. Ерда, сувда, ҳавода, космосда янада кўпроқ қуролга эга бўлиш учун триллион-триллион долларлар ажратилмоқда. Ҳамма турдаги ядро қуролларини ғоят кўпайтириш мўлжалланган. Президент одатдаги қуролларнинг сифат жиҳатидан янги системаларини яратиш борасида кенг кўламдаги тадбирлар амалга оширилишини ҳам эълон қилди. Бу билан қуролланиш пойгасида яна бир йўналиш очилади.

Бу ишларнинг ҳаммаси «совет ҳарбий хавфига» жавобан қилиняпти, деган кўнгилга тегадиган вайсақиликлар қанчайин такрорланмасин, улар ҳеч кимни чалғита олмаслиги керак. Совет Иттифоқи нимаики қилиб келган ва қилаётган бўлса, шуларнинг ҳаммаси унинг ҳарбий жиҳатдан устунликка эришишга интилаётганлигидан ҳеч бир далолат беролмайди. Америка томони билан биз тузмоқчи бўлган ва тузишга тайёр турган шартномалар ва битимлар мувозанатни бузмаган ҳолда, яъни СССРнинг ҳам, АҚШнинг ҳам хавфсизлигига зарар етказмаган ҳолда ядровий қарама-қаршилик даражасини пасайтиришга қаратилган.

Айни шу мақсадни аниқравшан қайд этган СҚЧ-2 шартномасини жарга қулатганларнинг эндиликда сулҳпарвар бўлиб кўринишга уриниши муносиб эмас. Улар Европада Совет Иттифоқи ва НАТО блокида баравар миқдорда ракеталар, баравар миқдорда самолётлар бўлсин ёки у ерда ўртача олисликка учириладиганми, тактикми, умуман ҳеч қандай ядро қуроли бўлмасин, деган таклифларимизни рад этиб туриб ҳам СССРнинг устунликка эришиш иштиёқида эканлиги тўғрисида гапиришаяпти-я. Вашингтоннинг ҳозирги раҳбарлари СССР сиёсатини қоралаш учун қўллаётган усуллар — давлатлар ўртасидаги муносабатларда йўл қўйиб бўлмайдиган усуллардир.

Савол. Президент Рейган аллақандай янги мудофаа концепциясини ихтиро этдим, деган гапларни айтди. Бу амалда нимани билдиради?

Жавоб. Бу гапга алоҳида тўхталиб ўтиш лозим. Президент Рейган «Советлар ҳарбий хавфи» тўғрисида обдон сафсатабозлик қилиб бўлгач, АҚШнинг стратегик манфаатларини таъминлаш масаласига бошқача ёндашадиган пайт аллақачон етди, деган мазмунда гапирди ва шу муносабат билан кенг кўламдаги ва юксак самарали ракетага қарши мудофаа системасини ишлаб чиқа бошлашни эълон қилди.

Биринчи қарашда бехабар кишиларга бу нарса ҳатто жозибали бўлиб туюлиши ҳам мумкин — ахир президент чамаси мудофаа тадбирлари тўғрисида гапиряпти-ку. Лекин бу нарса фақат биринчи қарашдагина ва шу масалалар билан нотаниш кишиларгагина шундай бўлиб туюлади. Амалда эса АҚШнинг стратегик ҳужумкор кучлари шитоб билан ривожлантириб, такомиллаштириб борилаверилади ва бу жараён аниқ бир муайян йўналишда — биринчи ядровий зарба бериш потенциалига эга бўлиш йўналишида давом этади. Ана шу шароитларда ракетага қарши мудофаа ёрдамида бошқа томоннинг тегишли стратегик воситаларини йўқ қилиш, яъни шу томонни жавоб зарбаси бериш қобилиятидан маҳрум этиш имкониятига эга бўлиш нияти Американинг ядровий хавф-хатари олдида Совет Иттифоқини қуролсизлантиришга мўлжаллангандир. Бу «янги концепция»нинг ҳақиқий моҳиятига тўғри баҳо бериш учун ана шуни равшан кўра билмоқ керак.

СССР билан АҚШ стратегик қурол-яроғлар проблемасини муҳокама қилишга киришган пайтларида стратегик ҳужум қуроллари билан стратегик мудофаа қуроллари ўртасида бир-биридан ажралмас ўзаро алоқа борлигини улар эътироф этишганди. 1972 йилда мамлакатларимиз ўртасида ракетага қарши мудофаа системаларини чеклаш тўғрисидаги шартнома билан стратегик ҳужум қуролларини чеклаш тўғрисидаги биринчи битим бир вақтнинг ўзида тузилганлиги тасодифий ҳол эмасди.

Бошқача қилиб айтганда, томонлар шу ҳужжатларда ракетага қарши мудофаа соҳасида ўзаро вазминлик билан иш кўришгина ҳужум қуролларини чеклаш ва камайтириш йўлида олға силжишга, яъни умуман стратегик қуроллар пойгасини тўхтатиш ва уни орқага буриб юборишга имкон беришини эътироф этган ва қайд қилгандилар. Энди бўлса АҚШ ана шу ўзаро алоқани узиш мақсадини кўзламоқда. Бундай концепция амалга ошириладиган бўлса, натижада хоҳ стратегик ҳужум қуроли бўлсин, хоҳ стратегик мудофаа қуроли бўлсин, ҳамма турдаги қуролларнинг жиловсиз пойгаси учун амалда йўл очиб берилган бўлур эди. Вашингтон «мудофаа концепцияси»нинг ҳақиқий моҳияти, айтиш мумкинки, тескари томони ана шундай.

Савол. АҚШ президентининг шу нутқи муносабати билан қандай умумий хулоса чиқариш лозим?

Жавоб. Бунга қисқа ва лўнда жавоб бераман — АҚШнинг ҳозирги маъмурияти ниҳоятда хатарли йўлдан боришни давом эттирмоқда. Уруш ва тинчлик масалаларига бунчалик енгилтаклик билан қараб бўлмайди. СССРга нисбатан ҳарбий жиҳатдан устунликка эришиш йўлидаги ҳамма чиранишлар беҳудадир. Совет Иттифоқи бунга ҳеч қачон йўл қўймайди. У ҳар қандай хавф-хатар олдида ҳеч қачон қуролсиз бўлиб қолмайди. Вашингтондагилар. бу гапни яхши билиб қўйсинлар. У ердагилар ядро урушида ютиб чиқиш умидида уни қандай қилиб яхшироқ бошлашни кўзловчи янгидан-янги вариантларни ихтиро этишдан тўхташга аллақачон вақт етган. Бу машғулот билан шуғулланиш масъулиятсизликкина эмас, шу билан бирга телбалик ҳамдир.

Президент ўз нутқида аввало, Совет Иттифоқини тилга олган бўлса-да, бу гап барча давлатлар ва халқларнинг манфаатларига ҳам тааллуқлидир. Бугунги кунда Америка раҳбарлари Европа мамлакатларини ядро қуролининг бандиларига айлантиришга уринаётганликларини билиш керак. Вашингтоннинг ҳатти-ҳаракатлари бутун дунёга таҳдид солмоқда.

Бугунги кунда ҳамма кучғайрат битта ишга — ядро ҳалокатининг олдини олишга қаратилмоғи керак. Биз Қўшма Штатларни ана шу йўлга ўтишга қатъий даъват этамиз.

ВИЗИТ ТУГАДИ

БЕЛГРАД, 25 март (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раиси Н. А. Тихоновнинг Югославияга қилган расмий дўстлик визити тугади. У ЮСФР Иттифоқ ижроия вечасининг таклифига биноан бу ерга келган эди.

Аэродромда Н. А. Тихоновни Иттифоқ ижроия вечасининг раиси М. Планинц, Иттифоқ ташқи ишлар секретари Л. Мойсов, бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар.

* * *

Москвадаги аэродромда Н. А. Тихоновни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Советн Раисининг биринчи ўринбосари Г. А. Алиев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико, КПСС Марказий Комитетининг секретари К. В. Русаков, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар. (ТАСС).

Суратда: Андижондаги СССР 50 йиллиги номли «Электродвигатель» заводининг ишчиси Клара Сон. У меҳнатда юксак ишлаб чиқариш кўрсаткичларига эришганлиги учун Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотланган. Корхонанинг бу илғор ишчиси графикдан ўзиб, ҳозир 1984 йилнинг тўртинчи квартали ҳисобига маҳсулот тайёрлаяпти.

ЎзТАГ фотоси.

Барча резервларни ишга солайлик

Ўзбекистон пойтахтининг меҳнаткашлари СССР Озиқ-овқат программасини рўёбга чиқаришга, аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилашга қўшаётган ҳиссасини кўпайтирмоқда. Тошкент шаҳар партия комитетининг 26 март куни бўлиб ўтган пленумида шу нарса таъкидлаб ўтилди. Пленумда КПСС Марказий Комитети 1982 йил май ва ноябрь Пленумларининг, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IX пленумининг қарорлари асосида 1983—1985 йилларда чорвачиликни янада ривожлантириш соҳасида шаҳар партия ташкилотларининг вазифалари муҳокама этилди. Шаҳар партия комитетининг биринчи секретари У. У. Умаров доклад қилди.

Докладчи ва музокарада сўзга чиққан ўртоқлар таъкидлаб ўтганидек, шаҳар партия ташкилотлари КПСС XXVI съезди қарорларига амал қилиб, ўз куч-ғайратларини қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларини серунум машина-механизмлар, эҳтиёт қисмлар билан таъминлаш юзасидан белгиланган план ва социалистик мажбуриятларнинг сўзсиз бажарилишига доимо қаратмоқдалар, қишлоққа мунтазам оталиқ ёрдами бериб турибдилар. Чорвачиликни ривожлантиришга алоҳида эътибор қилинмоқда. Масалан, республика пойтахтининг меҳнаткашлари Тошкент, Сирдарё ва Жиззах областларида оталиқ ёрдами тариқасида янги йирик чорвачилик комплексларини қурдилар ва қурмоқдалар. Саноат, қурилиш ва транспорт ташкилотларида тузилган ёрдамчи хўжаликлар чорвачилик маҳсулотини кўпайтиришнинг муҳим резерви бўлиб қолмоқда.

Шу билан бирга, дейилди пленумда, шаҳар партия ташкилотлари аҳолини чорвачилик маҳсулотлари билан тўла таъминлаш учун ҳали мавжуд барча резервлардан фойдаланганлари йўқ. Ёрдамчи хўжаликлар ташкил қилмаётган корхоналар қаттиқ танқид қилинди.

Пленум иштирокчилари партия XXVI съезди, КПСС Марказий Комитетининг 1982 йил ноябрь Пленуми талаблари асосида 1983 — 1985 йилларда Тошкентни комплекс қуриш ва ободонлаштириш суръатлари ва сифатини оширишга партиявий таъсирни янада кучайтириш соҳасида шаҳар партия ташкилотларининг вазифаларини ҳам муҳокама қилдилар.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида

САМАРАЛИ УСУЛ

БРИГАДА ПУДРАТИ—КОЛХОЗ ВА СОВХОЗ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИГА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришига коллектив пудратни жорий этиш борасидаги ташкилотчилик ишларини кучайтириш тўғрисида қабул қилган қарорда республика қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари партия ташкилотлари раҳбарлигида ишлаб чиқаришни интенсивлаш соҳасида талайгина муваффақиятларга эришганликлари қайд этиб ўтилади.

Тармоқни замонавий фан-техника негизига кўчириш, ишлаб чиқаришни ихтисослаш ва концентрациялаш, иқтисодий механизмни такомиллаштириш тадбирларини амалга ошириш туфайли маҳсулот етиштириш йил сайин кўпаймоқда, меҳнат унумдорлиги ўсмоқда, капитал маблағлар ҳамда ер-сув ресурсларидан фойдаланиш самарадорлиги ошмоқда.

Қишлоқ хўжалиги умуман барқарор ривожланмоқда. Ўнинчи беш йилликда тўққизинчи беш йилликдагига қараганда қишлоқ хўжалигининг ялпи маҳсулоти 26 процент кўпайди, экин майдонларининг ҳар гектари ҳисобига олинган маҳсулот 9 процент ошди.

Колхоз ҳамда совхоз ишлаб чиқаришига меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг анча такомиллаштирилган формаларини кенг жорий этиш, ҳамма жойда доимий хўжалик ҳисобидаги бригадалар ва звеноларни тузиш, уларни меҳнатни ташкил этиш ва ҳақ тўлашнинг нарядсиз системасига ўтказиш қишлоқ хўжалигини юксалтиришда муҳим аҳамиятга эга бўлди. Коллектив пудратнинг бундай формаси ер, сув, материал-техника ва меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланишга, энг юқори пировард натижага эришишга ғоят кўп даражада ёрдам беради.

Кейинги йилларда республикада қишлоқ хўжалигига бригада пудратини жорий этиш юзасидан катта ишлар амалга оширилди. 1982 йилда 18735 бригада ёки улар умумий миқдорининг 42 проценти ана шундай системага мувофиқ ишлади. Сурхондарё, Тошкент, Сирдарё, Наманган ва Андижон областларининг хўжаликларида меҳнатни ташкил этишнинг бундай формаси энг кўп оммалашди, бу областларда бригада ва звеноларнинг 42 процентдан 90 процентига қадари коллектив пудратга ўтказилган.

Нарядсиз бўлинмалар — хўжаликлар ичидаги иқтисодий ўзаро муносабатларнинг энг мукаммал формаси бўлиб, бунда унча кўп сонли бўлмаган меҳнат коллективи шартномада белгиланган миқдордаги маҳсулотни олиш мажбуриятини қабул қилади, хўжалик раҳбарлари эса коллективга зарур ишлаб чиқариш ресурсларини ўз вақтида етказиб бериш ҳамда бу вазифани муваффақиятли ҳал этиш учун шарт-шароит яратиш ва олдиндан келишилган шартлар билан маҳсулотга ҳақ тўлаш мажбуриятини оладилар.

Коллектив пудратга мувофиқ ишлаётган бригадалар ва звеноларда бригада (звено) аъзоларининг меҳнатига баҳо беришда уларнинг айрим операцияларни бажаришлари эмас, балки пировард иш натижалари асос қилиб олинган, меҳнатга ҳақ тўлаш даражаси етиштирилган маҳсулотнинг миқдори ва сифатига бевосита боғлиқ қилиб қўйилган. Бажарилган ишларни ҳисобга олиб бориш зарурати қолмайди, бу эса бригадаларнинг кўпгина ҳисобчиларини қисқартириш учун шароит яратади. Бунда ходимларнинг шахсий манфаатлари хўжаликнинг маҳсулот етиштиришни кўпайтиришдан иборат умумий вазифалари билан жуда яхши мос бўлиб тушади, ишлаб чиқаришни бошқаришда бригада, звено коллективининг ҳуқуқлари кенгаяди.

Ихтиёрийлик асосида тузилган бундай коллективларда ишлар бригада аъзоларининг юксак онглилиги принципларида, ўзаро ишонч, ишда ўзаро ёрдам ва ўзаро контроллик асосида қурилади. Коллектив пудрат ходимларда коллективчилик туйғусини ривожлантиради, меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлайди, уларни меҳнатга коммунистик муносабат руҳида тарбиялайди.

Бригада пудратининг юксак самарадорлигини республика Қишлоқ хўжалиги министрлиги совхозлари мисолида кўриш мумкин. Ана шу совхозларда 1982 йилда меҳнатни ташкил этишнинг нарядсиз системасига ўтган бригадалар ва звенолар пахта майдонининг 40 процентида ишлади. Йил якунларига кўра улардаги пахта ҳосилдорлиги одатдагига нисбатан гектар бошига 2,8 центнер, меҳнат унумдорлиги эса 28 процент юқори бўлди. Айниқса, шуниси муҳимки, бу ерда ҳар центнер пахта ҳисобига тўланган меҳнат ҳақи эскичасига ишлаётган бўлинмалардагига қараганда 11 процент кам, ҳар бир ходимнинг ўртача йиллик ҳақи эса 284 сўм ортиқ ёки 16 процент кўп бўлди. Бу бригадаларда бир мунча сифатли пахта олинди, 1 тонна пахтанинг реализация қилинадиган нархи одатдаги бригадаларга қараганда 157 сўм ёки 29 процент ортиқ бўлди. Бригада ва звеноларнинг 40 проценти коллектив пудратига мувофиқ ишлашга ўтказилганлиги 1982 йилда министрлик совхозларига қўшимча 68 минг тонна пахта етиштириш, 20 миллион сўм иш ҳақини тежаб қолиш ва пахтадан 119 миллион сўм қўшимча фойда олиш имконини берди.

Республиканинг барча областларида нарядсиз бригада ва звеноларнинг коллективлари яхши натижаларга эришмоқдалар.

Коллектив пудратни жорий этиш билан бир пайтда бригадалар йириклаштирилаётган Сурхондарё областида кейинги икки йил мобайнида иш ҳақи фонди 2,2 миллион сўмга борадиган ҳисобчилар ва бригадирларнинг 1426 штат бирлиги қисқартирилди. 1982 йилда бу областда пахтачилик бригадаларининг 80 проценти коллектив пудрат асосида ишлади. Бу бригадалардаги пахта ҳосилдорлиги оддий бригадаларга қараганда 1,4 центнер юқори, ҳар бир киши кунига етиштирилган пахта 14,5 процент ортиқ бўлди. Бир ходимнинг ўртача йиллик иш ҳақи 2610 сўмни ташкил этди ёки бошқа бригадаларга қараганда 32 процент кўпайди. Айни вақтда ҳар бир центнер маҳсулот ҳисобига 18 процент иш ҳақи фонди ҳам тежаб қолинди.

Областда коллектив пудратни жорий этиш билан бир вақтда йириклаштирилган алмашлаб экиш агроучасткалари тузилмоқда, бу эса мўл пахта ҳосили олиш учунгина эмас, шу билан бирга бутун алмашлаб экиш даврида озуқа экинларидан ҳам мўл ҳосил олиш учун бригадалар коллективларининг масъулиятини оширади.

Меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг формаларини, ишлаб чиқаришни бошқаришни такомиллаштириш область колхоз ва совхозларининг экономикасини мустаҳкамлашга ижобий таъсир ўтказмоқда.

Тошкент областининг хўжаликларида 1981—1982 йиллар мобайнида 77 колхоз ва 7 совхознинг иш якунларига кўра нарядсиз бригадаларда пахта ҳосилдорлиги 2,3 центнер юқори, пахтанинг таннархи 18 процент арзон, ҳар бир ходимга пул ҳисобида етиштирилган ўртача йиллик маҳсулот 15 процент кўп, сарфланган ҳар бир сўм ҳисобига олинган маҳсулот 29 процент ортиқ бўлди.

Сирдарё областининг колхозларида меҳнатга нарядсиз ҳақ тўлашга ўтилгандан кейин маҳсулот етиштириш харажатлари 2 миллион сўмликдан кўпроқ қисқарди, 850 минг сўм иш ҳақи тежаб қолинди.

Бўка районидаги «Октябрь 40 йиллиги», Тимирязев номли ва «Коммунизм» колхозларининг тажрибаси алоҳида эътиборга лойиқдир. Бу колхозларда коллектив пудрат тугал формага эга бўлиб, бутун йил мобайнида, шу жумладан, йиғим-терим даврида ҳам қўлланилмоқда. Кейинги йилларда ана шу хўжаликларда ҳосил йиғим-теримига четдан ишчи кучи жалб этилмаяпти, пахта териш машиналарининг анча юқори унумдорлигига эришилмоқда, ҳосил йиғим-терими барвақт муддатларда ниҳоясига етказилмоқда.

Кўпдан кўп конкрет бригадаларнинг иш якунлари ишлаб чиқаришни ташкил этиш янги методининг афзалликларидан яна ҳам яққол далолат беради. Ана шу бригадаларнинг кўрсаткичлари улар меҳнатга ҳақ тўлашнинг ишбай формасидан вақти-вақти билан аванс бериб туриладиган аккордли мукофотли формасига ўтказилгандан кейин кескин яхшиланди.

Шу билан бирга коллектив пудратнинг афзалликлари жуда яққол кўриниб турганлигига қарамай уни колхоз-совхоз ишлаб чиқаришига ҳамма жойда ҳам бир хилда жорий этиляпти, деб бўлмайди. Фарғона, Хоразм, Жиззах, Навоий областлари ҳамда Қорақалпоғистон АССР колхоз ва совхозларида бу масалага етарлича эътибор берилмаяпти, ана шу колхоз ва совхозларда ишлаб чиқариш бўлинмаларининг атиги 8—15 процентигина бригада пудратига асосланиб ишламоқда. Ўзбекистон ССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги, «Узглавкаракульпром», «Узглавзаготживпром», «Узптицепром» совхозларида, Ўзбекистон ССР «Госкомсельхозтехника» си корхоналарида нарядсиз бўлинмалар жуда кам.

Меҳнатга ҳақ тўлашнинг нарядсиз системаси асосан пахтачиликда қўлланилмоқда, унинг мева-сабзавотчилик, ғаллачилик, ем-хашак етиштиришда ва, айниқса, чорвачиликда оммалашуви асоссиз равишда тўхтатиб қўйилмоқда.

Қарорда қайд этиб ўтилганидек, кўпгина областлар ва районларда коллектив пудрат суст жорий этилишининг асосий сабаби шуки, бир қанча жойларда колхозлар, совхозлар ва қишлоқ хўжалик органларининг раҳбарлари ҳамда мутахассислари ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ишида коллектив пудратнинг муҳимлигига етарли баҳо бермаяптилар. Партия, совет ва касаба союз ташкилотлари бу масалаларга кам эътибор бермоқдалар, коллектив пудратни қўллаётган хўжаликлар ҳамда ишлаб чиқариш бўлинмаларининг тажрибасини ўрганиш ва жорий этиш борасидаги ишларни суст ташкил этмоқдалар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Тошкент, Сурхондарё, Сирдарё областлари хўжаликларининг, бошқа барча колхозлар, совхозлар ва қишлоқ хўжалик корхоналарининг коллектив пудратни қўллаш соҳасидаги тажрибасини маъқуллади. Улар мана шу асосда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида энг кам меҳнат ва маблағ сарфлаган ҳолда юксак натижаларга эришишни таъминламоқдалар.

Область ва район партия комитетларига, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, область ва район ижроия комитетларига область ва район агросаноат бирлашмаларига, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлиги, Мева-сабзавот хўжалиги министрлигига, «Госкомсельхозтехника»-га, «Главсредазирсовхозстрой»га, касаба союз ташкилотларига коллектив пудратни қишлоқ хўжалигига кенг жорий этиш юзасидан ташкилотчилик ишларини кучайтириш топширилди. Тўпланган тажрибадан фойдаланиб, шу беш йилликда барча пахтачилик бригадалари ва звенолари нарядсиз системага ўтказилсин, уни қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларига — ҳар бир тармоқнинг шарт-шароитлари ва хусусиятларини ҳисобга олиб мева-сабзавотчилик, маккажўхорикорлик, чорвачиликка, ем-хашак етиштиришга кенг жорий этилсин.

Коллектив пудратни қўлланаётган ишлаб чиқариш бўлинмаларининг илғор тажрибаси ҳар бир хўжаликда чуқур ўрганилишини ва бу илғор методнинг иқтисодий моҳияти қишлоқ меҳнаткашларига тушунтирилишини таъминлаш зарур. Бригада пудратининг жорий этилиши учун колхозлар ва совхозлар, маҳаллий қишлоқ хўжалик органларининг раҳбарлари ҳамда мутахассислари масъулияти оширилсин, меҳнат коллективларини ихтиёрийлик асосида тузиш ва уларнинг раҳбарларини сайлаб қўйиш принципларига қатъиян риоя этилишига хўжаликларнинг маъмурияти билан тузилган шартномаларда белгиланган ишлаб чиқариш топшириқларини бажаришда бригадалар ва звеноларга тўла мустақиллик берилишига, янгича ишлаш учун коллективларга зарур ишлаб чиқариш ва иқтисодий шароитларни вужудга келтиришга алоҳида эътибор берилсин.

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимига, Ўрта Осиё қишлоқ хўжалик экономикаси илмий-тадқиқот институтига 1983 йилнинг май ойида Сурхондарё областида колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришига коллектив пудратни жорий этишга бағишланган семинар-кенгашни ўтказиш, унга область ва район қишлоқ хўжалик органларининг, Ўзбекистон ССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги, Ўзбекистон «Госкомсельхозтехника»си, «Главсредазирсовхозстрой» бўлинмаларининг раҳбарлари ҳамда мутахассисларини таклиф этиш топширилди. Ишлаб чиқаришни ташкил этишни такомиллаштириш масалаларига доир, меҳнат унумдорлигини кескин ошириш, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштиришни кўпайтириш ва сифатини яхшилаш имконини берадиган формаларни қидириб топиш юзасидан тадқиқотчилик ишлари кучайтирилсин. Бригадалар ва звенолар аъзоларининг энг мақбул сони асосланган бўлишига, асосий ва қўшимча иш ҳақи ёзиш принципларига, техникадан ғоят унумли фойдаланишни ташкил этишга алоҳида эътибор жалб қилинсин.

Республика, область ва район газеталари ҳамда журналларининг редакциялари, Ўзбекистон ССР Госкомиздати, Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети, Ўзбекистон ССР Кинематография давлат комитети, республика «Билим» жамияти қишлоқ хўжалигида коллектив пудратни қўллаш илғор тажрибасини кенг пропаганда қилишлари, Озиқ-овқат программасини бажариш, ўн биринчи беш йилликнинг иқтисодий ва социал вазифаларини ҳал этиш ишида унинг муҳим аҳамиятини кўрсатиб беришлари керак.

Партия турмуши: хўжаликка раҳбарлик

ФАРОВОНЛИК МАНБАИ

КПСС Марказий Комитети 1982 йил май ва ноябрь Пленумлари қарорларини оғишмай амалга ошириш, Озиқ-овқат программасини муваффақиятли бажариш, хусусан, чорвачиликни ривожлантириш масалалари республика партия ташкилотларининг диққат марказида турибди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IX пленуми 1983—1985 йилларда республикада чорвачиликни янада ривожлантиришнинг конкрет тадбирларини белгилаб берди. Боғот райони партия ташкилотлари пленум қарорини ўз фаолиятининг жанговар дастури, амалий ҳаракат программаси, деб билиб, бутун диққат-эътиборини чорвачиликни интенсив юксалтириш режаларини собитқадамлик билан рўёбга чиқаришга қаратмоқда.

Қишлоқ хўжалигини комплекс ривожлантиришда районимиз хўжаликлари муайян ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Ўн биринчи беш йилликнинг дастлабки икки йили яхши кўрсаткичлар билан якунланди. Қишлоқ хўжалигининг зарбдор соҳаси, халқ фаровонлиги асосий манбалардан бири бўлган чорвачиликни жадал ривожлантиришда қўлга киритилган муваффақиятлар, айниқса, салмоқлидир. Беш йилликнинг ўтган икки йили мобайнида планда кўзда тутилган 1624 тонна ўрнига 1960 тонна гўшт, 11 минг тонна ўрнига 14 минг тоннадан ортиқ сут, 2,8 миллион дона ўрнига 4,4 миллион дона тухум етиштирилди.

Молларни бўрдоқига боқиш ва семиртириш, сигирларнинг маҳсулдорлигини ошириш йўлида кўрилаётган тадбирлар ўз самарасини бермоқда. Гўшт учун топширилган ҳар бир қорамолнинг тирик вазни 413 килограммга етказилди. Ўтган йили ҳар бир сигирдан ўрта ҳисобда 2934 килограмм сут соғиб олинди. Бу 1981 йилдагидан 240 килограмм кўпдир. Молларнинг қисир қолиши камайишига, чорвачилик маҳсулотларининг таннархи арзонлашишига эришилди. Чорвачилик бўйича ўтган йилнинг якунларига кўра, районимиз республика кўчма Қизил байроғини қўлга киритди.

Меҳнат Қизил Байроқ орденли Нариманов номли колхоз фақат деҳқончиликнинг илғор тажриба мактаби бўлиб қолмай, чорвачилик соҳасида ҳам таянч-намуна хўжалиги ҳисобланади. Колхозда чорвачилик илмий асосда муттасил равнақ топмоқда. Мустаҳкам ем-хашак базасини вужудга келтириш масаласи узил-кесил ҳал этилган. Фермалар, сут комплекси, озуқа цехлари тўла механизациялаштирилган. Сигирларнинг зотини яхшилашдек муҳим иш охирига етказилиб, эндиликда колхоз хўжаликларга зотдор, серсут ғунажинлар ўстириб бера бошлади. Фермаларда ишнинг кўзини биладиган, билимли, тажрибали кадрлар ишламоқда.

Донгдор сут соғувчи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Розия Матёқубова ўз боқимидаги юз бош сигирнинг ҳар биридан 5043 килограмм сут соғиб олди, битта сигир ҳам қисир қолмаслигига эришди. Унинг шогирди Гулчеҳра Йўлдошева 25 бош сигирнинг ҳар биридан соғиб олган сут 5128 килограммга етди. Колхозда бундай илғор чорвадорларнинг сафи кенгайиб боряпти. Юбилей йили Бутуниттифоқ социалистик мусобақасида ғолиб чиққан бу байроқдор хўжаликнинг чорвадорлари беш йилликнинг учинчи йилида янада юксакроқ марраларни кўзламоқдалар. Бу йилги социалистик мажбуриятларга кўра гўшт етиштириш 1982 йилга нисбатан 10 процент, сут — 11 процент, тухум — 10 процент кўпайтирилади. Ваъда амалда бажариляпти, чорва қишлови намунали ўтказилмоқда, маҳсулот етиштириш бўйича биринчи квартал планида кўзда тутилган марралар эгалланяпти.

Ибрат кучи — қудратли куч. Наримановчилар ташаббусига қўшилиб, кейинги йилларда чорвачиликни ривожлантиришда яхши натижаларга эришаётган хўжаликлар сони кўпайди. Жданов номли, Ленин номли колхозларнинг чорвадорлари тўплаган тажрибалар диққатга сазовордир. Бу колхозларда фан ютуқларини, прогрессив усулларни, механизацияни изчиллик билан жорий этиш асосида чорвачилик маҳсулдорлигини ошириш, маҳсулот таннархини камайтириш таъминланмоқда. Колхозлараро бўрдоқчилик базаси молларни семиртириш ҳисобига ўтган йили 220 тонна гўшт етказиб берди, шу йилнинг биринчи квартал планини ҳозирдаёқ уддалаб қўйди. «Коммуна» колхозида гўшт етиштиришнинг қўшимча резерви — туячилик йил сайин ривожланмоқда.

Маълумки, кўпчилик хўжаликлар илгари чорвачиликдан иқтисодий зарар кўриб келарди. Тармоқни рентабелли соҳага айлантириш юзасидан район партия комитети 1979 йилда ишлаб чиққан тадбирларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети маъқуллаган эди. Ана шу тадбирларнинг қатъият билан амалга оширилиши туфайли ишда жиддий бурилиш юз берди. Иқтисодий зарар йилдан-йилга камайиб, ўтган йили чорвачиликдан 558 минг сўм фойда олинди.

Чорвачиликни жадал юксалтириш омиллари, тармоқ тараққиётининг ойдин йўли нимада? Бу йўл — барқарор озуқа базасини яратиш, замонавий чорвачилик комплексларини қуриш асосида ишлаб чиқаришга фан ютуқларини, комплекс механизацияни тадбиркорлик билан жорий этиш, молларнинг зотини яхшилаш, фермаларни малакали кадрлар билан мустаҳкамлашдан иборатдир.

Эътироф қилиш керакки, айрим сут-товар фермаларида механизациядан қониқарсиз фойдаланилмоқда, эскирган ускуналар янгиланмаяпти, механизмлар тўла ишлатилмаяпти. Озуқа балансида беда пичани, витаминга ва оқсилга бой ўтлар кам. Беда майдонини ҳозирги 1200 гектардан камида 2000 гектарга етказишни ўз олдимизга вазифа қилиб қўйдик. 1700 гектар майдонда маккажўхори етиштириш планлаштирилиб, ҳозир экиш тараддуди кучайтириб юборилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IX пленуми қарори асосида 1983—1985 йилларда районда чорвачиликни ривожлантириш тадбирлари ишлаб чиқилди. Бизнинг биринчи даражали вазифамиз — гўшт етиштиришни ҳар йили 20 процент, сутни 15 процент, тухумни 22 процент кўпайтиришдан иборат.

Фермаларда чорва қишлови даврида юксак маҳсулдорликка эришиш учун социалистик мусобақа кенг қулоч ёйди. Илғор хўжаликлар гўшт ва сут тайёрлаш квартал планларини муддатидан илгари адо этдилар. Матлубот кооперацияси, корхоналар, далачилик бригадалари ёрдамчи хўжаликларининг ва хонадонлар, шахсий томорқа хўжаликларининг Озиқ-овқат программасига қўшаётган ҳиссаси кўпайиб бормоқда.

Район партия ташкилоти чорвачиликни юксалтириш тўғрисида партия ва ҳукумат қарорларининг, белгиланган ҳар бир тадбирнинг аниқ, пухта бажарилишини кундалик назорат остига олган. Чорвачиликни юксалтириш юзасидан ишлаб чиқилган тадбирлар қандай бажарилаётганлиги яқинда кенгайтирилган бюро мажлисида чуқур таҳлил қилинди. Кейинги пленумнинг қарори ферма партия ташкилотларида ишчанлик вазиятида муҳокама этилди, чорвадорлар онгига етказилди. Қишлоқ хўжалигининг зарбдор соҳаси — чорвачиликни бутун чоралар билан юксалтириш, коммунистик мўл-кўлчилик яратишга тобора баракалироқ ҳисса қўшиш йўлида куч-ғайратимизни аямаймиз, ўн биринчи беш йилликнинг учинчи йили улкан режаларининг муваффақиятли бажарилишига эришамиз.

Б. БОВАДДИНОВ,
Боғот район партия комитетининг биринчи секретари.

ЧЕВАРЛАР ДАВРАСИДА

Китоб шойи фабрикасида ташкил этилган полос тўқиш цехида миллий шолчалар ишлаб чиқариш ҳам йўлга қўйилган. Муҳтарама Сахибова шу цехдаги бригадаларнинг бирига бошчилик қилади. Муҳтарама мана, йигирма беш йилдирки, шу касбга меҳр қўйиб, уни эъзозлаб келади. М. Сахибовани бугунги кунда корхонанинг кўплаб тўқувчи қизлари ўзларининг устози деб биладилар. Бу ажойиб ҳунарни бригададаги қизларнинг кўпчилиги Муҳтарамахоннинг ўзидан ўрганишган.

Чевар қизлар мураббиялари билан биргаликда план ва социалистик мажбуриятларни ошиғи билан бажариб, корхонада катта ҳурмат қозонишмоқда. Бригада аъзолари ҳар ойда пландаги 11,3 квадрат метр ўрнига 15 квадрат метрдан маҳсулот тайёрлаб беришмоқда. СУРАТЛАРДА: бригада бошлиғи М. Сахибова ва цехнинг умумий кўриниши акс эттирилган.

В. Молгачев фотолари.

МЕҲНАТ КОЛЛЕКТИВЛАРИДА

САНОАТ

МУСОБАҚАДОШ ТИКУВЧИЛАР

Андижон трикотаж фабрикасининг Хўжаобод филиали ишчиси Марҳабохон Ўрмонова мусобақада пешқадамлик қилмоқда. У ҳар ойда 3300 ўрнига 5000-5100 тадан трикотаж кийимлар тикмоқда. Марҳабохоннинг мусобақадоши — Манзура Фармонова ҳам кун сайин баракали меҳнат қилиб, айни кунларда йилнинг учинчи квартали ҳисобига маҳсулот топширмоқда. Ҳар иккала тикувчи беш йилликнинг учинчи йилида 41 минг донадан маҳсулот тикиб бериш мажбуриятини олишган.

Р. ЖУМАНИЁЗОВА.

ҚУРИЛИШ

УЧИНЧИ КВАРТАЛ ҲИСОБИГА

Олтиариқ район колхозлараро механизациялашган кўчма колоннасининг Жабборали Суярқулов етакчилик қилаётган бригадаси йилнинг иккинчи квартали планини ҳам барвақт адо этди. Бунёдкорлар беш йиллик бошидан буён 363 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишларини амалга оширдилар. Бу — пландагидан 52 минг сўмлик кўп. Ўтган давр мобайнида бригада 7 минг тонна металл, 5 тонна цемент, 8 кубометр қурилиш материаллари иқтисод қилиб қолди.

Қурувчилар йиллик планларини 25 августгача бажаришга бел боғлашган.

Т. УМАРОВ.
Фарғона области.

ТРАНСПОРТ

ҲАЙДОВЧИЛАР ЮТУҒИ

Бир беш йилликда икки беш йиллик шахсий планларини бажаришга аҳд қилган Ғузор районидаги 17-автокорхона ҳайдовчилари — Анатолий Сабанцев билан Эшпарда Болтаев ўртоқлар мусобақада пешқадамлик қилмоқдалар. А. Сабанцев беш йиллик бошидан буён 55600 тонна, Э. Болтаев эса 53200 тонна халқ хўжалиги юкларини белгиланган манзилларга барвақт етказиб беришди. Улар бу ютуқларга ўзлари бошқараётган «ААЗ-503» маркали машиналарини унумли ишлатиш, уларга прицеплар тиркаш, иш вақтидан унумли фойдаланиш, меҳнат интизомига қатъий риоя қилиш ва машиналарни техник жиҳатдан доимо соз ҳолда сақлаш туфайли эришишяпти.

Ҳар икки ҳайдовчининг ҳам меҳнат календарида 1986 йил бошланди.

Х. ХОЛИҚОВ,
Қашқадарё области.

СОЦИАЛИСТИК МУСОБАҚА: МЕҲНАТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

БАҲОНИ ЭҲМ ҚЎЯДИ

В. П. ЧКАЛОВ НОМЛИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИДА ҲАР БИР ИШЧИ ВА УМУМАН КОЛЛЕКТИВ МЕҲНАТИ САМАРАДОРЛИГИНИ ҲАР КУНИ АНИҚ ҲИСОБГА ОЛИШ ЙЎЛГА ҚЎЙИЛГАН

Бригада аъзолари заводга қарийб бир пайтнинг ўзида келишади. Уларнинг смена бошланишидан чорак соат, баъзан эса ундан ҳам олдинроқ келишлари мажбурий. Гап табель хизматининг қаттиққўллигида эмас. «Бош назоратчи, — дейди бригада бошлиғи Аҳмад Бобожонов, — табиийки, ўзимизнинг ишчи виждонимиздир».

Ишга худди ана шундай виждонан ёндашиш, ўз бурчига садоқат бригададаги ҳар бир киши ишини белгилайди. Бу гап Бобожоновнинг ўзига ҳам, касаба союз группаси ташкилотчиси Дарьинскийга, меҳнат ветеранлари Евдокимов ва Ҳакимовга, комсомол аъзоси Ганскийга ҳам тегишли.

Бош йиғув цехи бутун коллектив амалга оширадиган катта ва мураккаб ишдаги сўнгги бўғиндир. Ундан кейин эса учув-синаш станцияси, сўнгра гўзал ИЛ-76 юк ташиш кемаси Аэрофлот хизматига кўчади. Шунинг учун ҳам Аҳмаджон Бобожонов бригадаси аъзоларининг ўз ишлари сифати учун бунчалик масъулият сезишларини тушунса бўлади.

Бу ўринда сифат фақат ахлоқий тушунча эмас. Агар мисол тариқасида иккита — бош йиғув ва агрегат-йиғув цехларини таққослайдиган бўлсак, қуйидаги манзарага дуч келамиз. Биринчи цехда январь ва февраль ойларида ҳеч қандай прогул бўлмади. Иккинчисида эса ишчилар сони кам бўлсада, прогулга йўл қўйилди. Бирлашманинг меҳнат ва иш ҳақи бўлимида менга қуйидаги справкани беришди: иккала цехдаги тариф ставкалари тахминан бир хил. Аммо агрегат-йиғув цехидагиларнинг иш ҳақи юқори. Лекин бош йиғув цехи одамларни ўзига тортади.

— Бизда, ҳар бир киши бутун смена давомида иш билан таъминланган, — дейди цех бошлиғи Ю. А. Трофимов. — У эртага ва индинга нима иш қилишини билади. У биздаги коллектив меҳнат меъёрига амал қилади. Шунинг учун орқада қолмасликни, ўз меҳнатини қандай қилиб оқилона ташкил этишни ўйлайди. Ишлаб чиқаришда киши ўйлайдими — демак, дангасаликка ўрин қолмайди.

Цехдан чиқавеpишдаги «Ахборот бурчаги»да афишалар кўп. Бу — бўш вақт ҳақидаги ғамхўрлик намунаси. Цех ишчиларини кечки концертларга, маданият саройидаги лекцияларга, дам олиш уйларига таклиф қилишади. Афишалар билан ёнма-ён тушда қуюқ қилиб ёзилган қуйидаги сўзларни ўқиймиз: **«Улар 13-маошдан маҳрум қилинганлар».** Рўйхатдаги фамилиялар кўп эмас. Ҳар бир фамилия қаршисига — ёши, ким бўлиб ишлаши қилган қилмиши, бириктирилган мастернинг фамилияси ёзиб қўйилган. Биз Трофимов билан рўйхатлар ёнида тўхтадик. Тасодифни қарангки, ёнимиздан ёши бироз жойга бориб қолган киши ўтиб қолди. У цех коменданти экан. Билишимизча, у ўзини Трофимов ёнида ўнғайсиз сезганидан, билдирмай ўтиб кетишга ҳаракат қилганди. Лекин Юрий Александрович овозини чиқариб деди:

— Мана бу фамилияга яхшилаб қаранг, биз унга ишонч билан қарасак, у эса интизомни бузаяпти.

Ҳалиги киши узоқлашганда, овозини пасайтирди:

— Эҳтимол, илгарилари унча қаттиққўллик қилмаган бўлардик. Бугун эса аҳвол бошқача. Проходнойдагилар интизом бузилганлигини аниқлашди. Электрон-ҳисоблаш машинаси уни эслаб қолган. Эслаб қолдими, тамом. Энди ҳамманинг олдида шарманда бўласан. Бу — электрон ҳисоблаш машинаси дейдилар!

Чкалов номли авиация заводи (бирлашма илгари шундай деб аталарди)да корхонани бошқаришнинг автоматлаштирилган системаси олтмишинчи йилларда пайдо бўлган. Йигирма йил ичида ахборот-ҳисоблаш марказининг ҳисоблаш тезлиги ниҳоятда кўтарилди, электрон-ҳисоблаш машинасининг хотира банки кенгайиб кетди. Мутахассислар ишлаб чиқариш самарадорлигига оид жуда чуқур ечимларни ишлаб чиқиш ҳамда машиналарга янги программаларни тезкорлик билан бериш имкониятига эга бўлдилар. Масалан, ЭҲМга ҳар куни қанча иш бажарилганлигини ҳисобга олиш топширилишини олайлик. Бунга ҳар бир ишчи бир смена давомида неча соат соф ишлаганлиги ва шунга кўра тариф ставкаси бўйича қанча ҳақ олиши ҳам киради. Агар корхонанинг планларни барқарор равишда бажариб келаётганлиги инобатга олинса, унинг мукофот фонди ҳам барқарор эканлиги ўз-ўзидан маълум бўлади-қўяди. Демак, ҳар бир кишининг бир кунда қанча ишлаганлигини, унга қўшимча равишда қанча мукофот берилиши зарурлигини ҳам ҳисоблаш керак. Кунлик иш учун мукофот? Мана нима устида бош қотириш керак экан!

Илгари цехда мукофотларни ой охирларида — мусобақа якунларига қараб ҳисоблашишарди. Ҳар бир ходимнинг меҳнати ва ҳулқи жами тўрттала ҳафтага қараб баҳоланарди. Аммо шундай ҳоллар ҳам бўлардики, ишчи ой бошида прогул қилар, смена топшириқларини барбод этарди. Кейин эса ҳаракат қилиб илғорлар сафига ўтиб оларди. Кўпчилик эски гапларни унутиб юборарди.

ЭҲМ ёрдамида ҳар бир ишчининг бригада меҳнат жараёнидаги кундалик иштироки коэффициентини аниқлаш имкони туғилди. Табиийки, табель хизмати ва цех активларининг иши кўпайди. Моддий ва маънавий рағбатлантириш белгиси бўлган мукофот эса ҳар бир ишчи учун унинг ўз иш жойида қандай ишлаётганлиги кўзгуси бўлиб қолди. Мукофот иш натижалари омилидан доимий ҳаракатдаги омилга — Трофимов кейинчалик айтганидек, ишчи куч-ғайрати «пульсатор»ига айланди. Трофимов янгиликни дарров илғаган, унга меҳр қўйган кишилардан эди.

Ҳар куни эрталаб цех бошлиғи столида ахборот-ҳисоблаш маркази берган бир нечта машинограмма туради. Улар фақат ишлаб чиқаришни ташкил этиш бўйичагина бўлмасди. Ҳужжатларнинг иккитасини «асосий» деб аташади. Биринчисида — цехда неча киши ишлаганлиги, бир кун олдин қанча маҳсулот тайёрланганлиги, цех ва ишлаб чиқаришда ойлик план топшириқлари бажарилишининг ўсиб борувчи якуни, маром даражаси каби бир қанча маълумотлар бўлади. Иккинчисида — бригада ва бригададаги жами ишловчиларнинг шифрлари: у смена давомида неча соат ишлаганлиги, қанча ҳақ олиши, мукофотнинг у оладиган иш ҳақидаги салмоғи қайд этиб борилади. Агар меҳнат интизоми бузиладиган бўлса, шифрларга қараб, нима юз берганлиги дарров аниқлаб олинади.

Цех ёки бўлим учун бу маълумотларнинг ҳаммаси яхши таниш. Уларнинг ўзлари кеча ахборот-ҳисоблаш марказига шу маълумотларни беришган. Бу маълумотлар машиналарининг электрон миясида қайд этилган. Бироқ ана шу рақамларнинг трансформация қилиниши ниҳоятда қизиқ ўтади. Эрталабки планёркагача цех бошлиқлари, етакчи мутахассислар машинограммаларда ёзилганларни ўқишга улгуришади. Планёркада участка бошлиқлари, мастерлар танишишади. Танаффусда эса ишчиларнинг ўзлари ўқиб олишади. Ана шунда устун-устун рақамлар ишчилар юз-кўзида, характерларида, ишларида жонланади. Дастлабки қарашда бирлашмада меҳнат қилувчи ишчилар сон-саноқсиз туюлган оқим орасидан ҳар бир кишининг кеча қандай ишлаганлигини билиб олиш мумкин. Барча цехлар, барча бўлинмалар худди кафтдагидек кўринади.

Электрон-ҳисоблаш машиналарига бериладиган ҳужжатларнинг таркиби ва формалари умуман ниҳоятда ранг-баранг. Машина уларни ўзи тақсимлайди, ўзи қайта ишлайди. Энг муҳими, машиналарга бериладиган маълумотлар программа мақсадларига жавоб берса ҳамда актуал ва аниқ бўлса бас. Бу нарса маълумотларни дастлабки тарзда йиғиш билан шуғулланувчи хизматларни сергакликка ундади. Завод проходнойлари ўзларини ҳушёррок тортишди. Цехларда табель ҳисоб-китоблари ҳамма воқеаларни қайд этадиган, кўнгилли халқ дружиначилари ва оператив комсомол отрядлари корхона ичкариси ва ишчилар шаҳарчаларидаги ўз постларида янада аниқроқ, самаралироқ турадиган бўлиб қолдилар.

Бўлинмаларнинг ҳар бирида рўй бериши мумкин бўлган қилмишлар турига қараб йўқотиладиган иш вақти, техника хавфсизлиги ва технология режими бузилишларини баллар билан баҳолаш социалистик мусобақанинг ҳар ой, квартал ва йил бўйича якунларини оператив баҳолаш имконини берибгина қолмайди. Бирлашма партия комитети секретари Ўткир Тўхтамуродович Султонов фикрича, у маъмурият ва жамоат ташкилотларига амалий ҳаракатлар учун кўргазмали материал беради.

Кадрларга тақчиллик сезадиган агрегат-йиғув цехидаги прогуллар, таъбир жоиз бўлса, ўз хусусиятига эга. Бу ерда тез-тез такрорланиб турадиган воқеа шундан иборатки, янги ишчи ҳужжатларини расмийлаштиради. Кейин эса бирданига ишга чиқмай қолади. Нима учун шундайлигини аниқлагунларича ЭҲМ йўқотилган киши-кунларни ҳисоблаб бораверади. Қарабсизки, орадан кўп ўтмай, цех бошлиғи «Мени ўз аризамга биноан...» ёки мастернинг «Синов муддатини ўта олмади» дастхати ёзилган қоғозни олади. Аммо, у шулардан бошқа янги ишчи ҳақида нималарни биларди? У ҳали ҳеч нимани билишга улгурмаган эди. В. Д. Костекнинг агрегат-йиғув цехига бошчилик қилаётганига кўп бўлгани йўқ. Шунга қарамай, бу нарса тартибсизликнинг ўзгинаси, кўп нарсадан хабарсиз юриш эканлигини тушунишга улгурди.

Цехда йиғилиш ўтказиладиган бўлди. Уни ўтказишга бирлашма бош директори, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Виктор Николаевич Сивецнинг ўзи келди. Йиғилишда кадрлар билан ишлаш яхшиланганлиги қайд этилди. Аммо бу ҳали ишлар ўнгланиб кетганлигини билдирмасди. Прогулчи, деб ҳисобланадиганларнинг кўпчилиги 17—23 ёшлардаги йигитлар эканлиги, айниқса, ташвиш туғдирарди. Йиғилишда уларни ўринларидан турғазишди. Дардларини айтгилари келмасди. Шунда синчков ва ўйчан мастер Нефёдов ҳамма сирни ошкора қилди. Кўпгина бригадаларда ишга янги келганларга унчалик эътибор қилинмас экан.

Йиғилишда яна бир воқеа юзага қалқиб чиқди. 6 январда тушликдан кейин агрегат-йиғув цехига Омонов, Бабишев, Губанов, жами 7 киши қайтиб келмаганлигини проходной қайд этган, ЭҲМ эслаб қолган эди. Уларнинг ҳаммаси ажойиб клепальщилар эди. Костек: «Уларга рухсат берилган эди», деб тушунтиришга ўтди. Шпангоутлар цехга келмаган эди. Шунда йигитлар, улар келганда бошқа сменага ишга келамиз, дейишибди... ЭҲМнинг эса бу билан нима иши бор. У ўз вазифасини билади: ишга келмадингми, тамом-вассалом. Хулосани эса ўзларинг чиқариб олаверинглар. Йиғилиш бир овоздан цехда ишлаб чиқаришни ташкил қилишда камчиликлар бор, деб айтди. Шпангоутларни етказиб беришни кечиктиришяптими? Стеллажлар етмайдими? Йиғилишга турдош цехлар раҳбарларини, бош механик хизмати ходимларини таклиф қилишди. План, таъминот, технология интизомисиз меҳнат интизоми ҳақида гапириб ўтиришга ҳожат бормиди?!

ЭҲМнинг меҳнат интизоми ва ҳар бир иш жойида меҳнат самарадорлигини таҳлил қилиш программаси бўйича ҳозирги иши ноёбдир. Унинг тажрибасини шу тармоқдаги кўпгина корхоналардан ташқари бошқа корхоналар ҳам ўзлаштирмоқдалар. Ахборот-ҳисоблаш маркази коллективи, кадрлар бўлими, В. П. Чкалов номли бирлашма жамоат ташкилотлари ўзи учун эса бу кундалик иш, техника вазифасидир.

— Дастлабки пайтларда, — табассум қилади ахборот-ҳисоблаш маркази бошлиғи А. Вишневский, — ҳатто бизни аския қилиб юришди. ЭҲМ ва ишлаб чиқаришнинг бир-бирига алоқадорлигини тушунамиз. Лекин мусобақанинг моҳиятини алгебра билан алмаштириш мумкинми? — дейишди улар. Биз эса алмаштирмоқчи ҳам эмасмиз. Биз рўй берадиган ҳар бир шарт-шароитни аниқ таҳлил қилишга интиламиз.

ЭҲМ корхонадаги ташкилотчилик ва тарбиявий ишлар йўналишини ўзгартиришга ёрдам берди. Бу ишларнинг оғирлик маркази интизом ва ҳуқуқ-тартибот бузилишининг олдини олишга кўчди.

Ақлли машина ақлли қўлларда бўлиб чиқди. Биз шундай хулоса чиқаришни истардик. Қатъий ҳисоб-китоблар коллектив қалбини, унинг зарбдор меҳнатга бўлган кўтаринки руҳини бўғмади. Меҳнат интизоми учун кураш фақат илмий асосларда олиб борилмоқда. Шунинг учун ҳам у самаралидир. Интизом бузишлар сони — бу ҳақда менга партия комитетида дастлабки натижалар сифатида айтишди — кескин камайди, прогуллар туфайли иш вақтининг йўқотилиши 25,3 процентга қисқарди.

Ахборот-ҳисоблаш маркази коллективи эса ҳозир янги қизиқарли иш билан банд. Орадан кўп ўтмай, ЭҲМ худди шундай дадиллик ва аниқлик билан бирлашмага ҳар бир ишчи ҳаётининг социал даражаси тўғрисида ҳам ишончли маълумотларни бера бошлайди.

Г. ДИМОВ,
«Известия»нинг ўз мухбири.
Тошкент.

(«ИЗВЕСТИЯ», 1983 йил 25 март).

СССР ОЗИҚ-ОВҚАТ ПРОГРАММАСИНИ БАЖАРИШ—УМУМХАЛҚ ИШИ

ЮТУҚЛАР КАЛИТИ

Яқинда «Озиқ-овқат программасини бажариш — умумхалқ иши» мавзуида навбатдаги радио-матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Полимерлар химияси ва физикаси институти директори ўринбосари, физика-математика фанлари кандидати Н. АШУРОВ республика газеталари ва радиоси мухбирлари саволларига жавоб қайтарди.

— Полимерлар химияси ва физикаси институти республика Фанлар академиясига қарашли илмий муассасалар ичидаги энг кенжаси ҳисобланади, — деди у. — Академиянинг полимерлар химияси бўлими базасида ташкил этилган институтимизда экономикани янада тараққий эттириш мақсадида турли хил тадқиқот ишлари олиб борилмоқда.

Маълумки, пахтачиликни интенсивлашнинг муҳим қирраларидан бири чигит сифатини оширишдир. Бизнинг институтимиз бу масала устида бир неча йилдан буён самарали изланиш олиб бормоқда. Натижада чигитни капсуллаб экиш усули вужудга келди. Лаборатория маълумотлари, колхоз ва совхозларнинг тажрибалари шуни кўрсатмоқдаки, капсулланган чигит тупроқдаги паст ҳарорат ва ортиқча намга ўта чидамли. Об-ҳаво ноқулай келган шароитларда ҳам қийғос униб чиқди. Унинг афзалликларидан яна бири шуки, капсуллар сирти силлиқ бўлганлиги сабабли аниқ миқдорда экадиган сеялкаларда экиш учун қулай. Бу капсулланмаган чигитларга нисбатан, ҳар гектар ерга анча кам чигит кетишини таъминлайди. Капсулли чигит униб чиққач, ўсимлик яхши ривожланади. Натижада ҳар гектар ер ҳосилдорлиги ўртача 3—4 центнер кўпаяди. Бундан ташқари капсулланган чигит экилган майдонлардаги пахта чигити текшириб кўрилганда, унинг ёғлиқлик даражаси анча юқорилиги аниқланди. Капсулли чигитнинг сирти ўзига хос плёнка билан ўралганлиги сабабли у турли зарарли чанглар, чигитни ишловдан ўтказиш вақтида ишлатилган химикатлардан холи. Бу пахтакорлар соғлиғи учун қандай аҳамият касб этиши ўз-ўзидан аён.

Шу ўринда катта иқтисодий аҳамиятга эга бўлган мазкур янгиликнинг оммалашувида институтимиз билан республика Қишлоқ хўжалиги ва Пахта тозалаш саноати министрликлари ўртасидаги ҳамкорлик ҳақида қисқача тўхталиб ўтишни истардим. Ўзбекистон ССР Пахта тозалаш саноати министрлиги 1981 йилиёқ чигит сифатини яхшилаш мақсадида тармоқлараро лаборатория ташкил этди. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги район қишлоқ хўжалик бошқармаларига капсулланган чигит экишни кенг жорий этишда амалий чоралар кўришни топширди. Натижада 1980 йилда капсулланган чигит 162 гектар майдонга экилган бўлса, 1981 йилда 12 минг гектар ерга экилди. Ўтган йили эса 100 минг гектар ерга ана шундай чигит тушди. Шуниси қувончлики, институтимизда яратилган чигитни капсуллаб экиш методи афзалликларини кўплаб жонкуяр пахта усталари ўз вақтида тўғри англаб етдилар. Уларнинг тадбиркорлиги, фидокорона меҳнати туфайли бу соҳадаги ишимиз янада олға силжиди. Сирдарё районидаги «Ленинград» колхози раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Қўзибоқар Синдоров, Пахтакор районидаги Ульянов номли совхоз бригадир-механизатори, Ленин комсомоли мукофоти лауреати Ҳолбуви Рустамова, Каттақўрғон районидаги К. Маркс номли колхоз бригада бошлиғи Исроилжон Ҳақбердиев, Бухоро районидаги Энгельс номли колхоз бригадири Комил Жумаев ва бошқа кўплаб уста пахтакорлар ўз тажрибаларида бунга амин бўлдилар.

Ҳозир институтимизда маккажўхори ва баъзи сабзавот экинлари уруғини ҳам капсуллаб экиш устида тадқиқот олиб борилмоқда. Бундан ташқари, институтимиз олимлари иштирокида яратилган А-1 препарати пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларининг ривожланишига самарали таъсир этиб, ҳосилдорликни ошириш омили бўлаётир. Препарат беш йил давомида синаб кўрилди ва синов муваффақиятли тугалланди. Давлат комиссияси стимуляторни қишлоқ хўжалигида қўлланиш учун тавсия этди. Дастлабки йили препарат 90 гектар ерда қўлланилди. 1981 йили 200 минг гектарда ишлатилиб, 10 миллион сўм иқтисодий самара олинди. Ўтган йили препарат ишлатилган 300 минг гектар майдоннинг иқтисодий самараси янада юқори бўлди.

Шу кунларда институт олимлари мамлакат Озиқ-овқат программасининг бажарилишига муносиб ҳисса қўшиш борасида бир неча йўналишда илмий изланишлар олиб бормоқдалар.

Радио-матбуот конференцияси ҳақидаги эшиттиришни республика радиоси орқали 27 март куни соат 11.30 да эшитишингиз мумкин.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республикада театр санъатини ривожлантиришдаги катта хизматлари учун Й. Охунбобоев номли Андижон область ўзбек музикали драма ва комедия театрининг артисти ўртоқ Маърифат **Убайдуллаевага «Ўзбекистон ССР халқ артисти»** фахрий унвони берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республикада хор санъатини ривожлантиришдаги хизматлари учун М. Қориёқубов номли Ўзбек давлат филармонияси хор капелласининг бадиий раҳбари ўртоқ Аҳад Воҳидович **Ҳамидовга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист»** фахрий унвони берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик драма театрида кўп йил самарали ишлаганлиги учун театр костюм цехининг мудири ўртоқ Людмила Григорьевна **Москаленкога «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими»** фахрий унвони берди.

«Совет Ўзбекистони» конкурсига

БУРЧ ДАЪВАТИ

ТАБИАТ ВА ИНСОН

Бурч — виждоннинг ҳаракатдаги кўринишидир.

Инсоннинг ўз оиласига, жамиятга, она табиатга муносабати виждонига мезон бўла олади. Лоақал бир киши олдида ўзини масъул ҳис этиш орқали ҳам оила, ҳам жамият, ҳам Ватан олдидаги бурч келиб чиқади. «Табиатни муҳофаза қилиш — Ватанни муҳофаза қилиш демакдир», дейди рус ёзувчиси Михаил Пришвин.

Афсуски, баъзан зиммамиздаги бу масъулият сусайиб қолади, баъзан унутилади.

Табиатдаги барча жонзот, ҳатто энг кичик заррагача кўзга кўринмас бир занжир билан узвий боғланган. Бу занжирнинг биронта ҳалқасини олиб ташлаш ёки жойидан силжитиш кўпинча номатлуб оқибатларга олиб келади. Асримиз ўрталарида «Инсон табиатга ҳоким, уни истаганича ўзгартириши, ўз майлига бўйсундириши мумкин», деган фикр бор эди. Ўша пайтларда бу фикр кўпчилик томонидан қўллаб-қувватланди. Дарё ва кўллардаги балиқлар эҳтиёждан ортиқча овланди. Бир пайтлар Амударёнинг ўзидагина 140 дан ортиқ балиқ тури бўлганига энди бировни ишонтириш қийин. Ҳатто, бу балиқларнинг маҳаллий номлари ҳам унутилиб кетди. Эндиликда кўпгина балиқ турлари «Қизил китоб»даги рўйхатга тиркалган. «Ўрмонларимиз кесилса ҳам, адо бўлмайди», деган фикрга узоқ вақтлар ишониб яшадик. Оқибатда ёғочсозлик, қоғоз саноати бир талай қийинчиликларга дуч келди. Далаларимизнинг, боғ-роғларимизнинг ишончли посбони бўлган қушларнинг ўнлаб тури бутунлай қирилиб кетганини эндигина ҳис этяпмиз.

Ёзувчи Виктор Витковичнинг ёзишича, эллигинчи йилларнинг ўрталаригача Иссиққўл атрофида юзлаб километрга чўзилган чакандазор (облепиха) бўлган. Чаканда баргидан, айниқса, мевасидан олинадиган дори-дармонлар тиббиётда қимматбаҳо малҳам ҳисобланиши кўпчиликка маълум. Кўл атрофидаги баъзи хўжалик раҳбарлари ер ўзлаштириш баҳонасида чакандазорни бузиб, экин экишган. Чакандазорда яшовчи қушлар, айниқса, тустовуқлар овланиб, қириб ташланган. Аммо, янги ўзлаштирилган ерларда ҳам, унга туташ далаларда ҳам тузук ҳосил битмаган. Экинзорларни турли хил зараркунандалар босиб кетаверган. Мутахассисларнинг фикрича, мана шу чакандазорда яшовчи қушлар далаларнинг, боғ-роғларнинг беминнат қўриқчиси экан. Худди шундай ачинарли ҳол Зарафшон дарёси соҳилида ўзлаштирилган ерларда ҳам юз берди. Илгарилари тустовуқлар бу ердаги экинзорларда бемалол донлаб юраверган. Афсуски, инсон гоҳ ер ўзлаштириш ниятида, гоҳ нафсини жиловлаб ололмай қушларга қирон келтирди. Бу билан далаларга сочилган ризқ-рўзимизни ўз қўлимиз билан тупроққа қориштирганимизни билмай қолдик. Оламни кўзга кўринмас бир қонуният закийлик билан бошқариб турганини кечроқ англаб етдик.

Узоқ йиллик тажрибадан маълум бўлдики, инсон билиб-билмай табиат ишларига аралашуви оқибатида ўзига ташвиш орттирар экан. Янги ерларни ўзлаштириш табиатдаги турли хил жонзотларнинг яшаш тарзини ўзгартириб юборди. Натижада улар пахта, сабзавот, боғларнинг кушандасига айланди. Уларни даф этиш ниятида заҳарли дорилар ўйлаб топилди. Дастлаб кутилган самарани берган бу дорилар бора-бора янги ташвиш келтирди...

Инсон — табиатнинг энг улуғ мўъжизаси. Хирмон-хирмон дон-дуни, пахтадан ҳам аввал, инсонни авайлаб-асраш керак. Эндиликда мана шу олижаноб мақсад жаҳон олимларининг бирламчи вазифаси бўлиб қолди. Бизнинг республикамизда ҳам заҳарли дорилардан тезроқ воз кечиб, инсон саломатлигига путур етказмайдиган чора-тадбирлар қўлланила бошланди. Бу хусусда партия ва хўжалик раҳбарлари ҳам, олиму деҳқон ҳам бирдек чора қидирмоқда. Сарф-харажати кам, ишлаб чиқаришга жорий этилиши қулай биологик усулни ривожлантириш чораси кўриляпти. Ер куррасидаги аксарият давлатларда ўсимликларни муҳофаза этиш институтлари, илмий лабораториялар, йирик станциялар иш олиб бормоқда. Сўнгги йилларда Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ҳамда республика Министрлар Совети трихограмма ва хабробракон каби фойдали ҳашаротни сунъий усулда кўпайтирувчи биофабрикалар ва уларнинг механизациялашган тармоқларини ишга тушириш ҳақида махсус қарорлар қабул қилди. Ҳозир республикамизда трихограммани кўпайтирувчи юздан ортиқ тармоқ ишлаб турибди. Кўсак қуртининг кушандаси бўлмиш бу хосиятли ҳашаротлар яхши самара беряпти.

Сўнгги йилларда деҳқон вақти-бемаҳал ўз даласига бемалол киролмайдиган бўлиб қолди. Эрта баҳордан то кеч кузаккача ерга турли хил минерал ҳамда заҳарли дорилар солинади. Униб чиқаётган ниҳолни қурт кемириб кетмаслиги учун, шира ковжиратиб қўймаслиги учун, ўргимчаккана ўсимликнинг жонини суғуриб олмаслиги, кўсак қурти ҳосилни нобуд қилмаслиги учун заҳарли дорилар сепилади. Дефолиация учун ишлатиладиган дориларнинг зарари ҳам анча-мунча. Шу боис баъзан далага яқин боришга деҳқоннинг юраги бетламайди. Унинг касб-коридан кўнгли совимаслиги учун ҳам биологик кураш усулини зудлик билан кенг жорий этиш лозим. Бироқ, бу масаланинг моҳиятини тўла англаб етмаслик туфайлими, илмдан, ҳаётдаги янгиликлардан бехабарликданми ёхуд фақатгина бугунги ютуқларни ўйлаб, эртанги куннинг масъулиятини ҳис этмасликданми, ишқилиб, янгилик ҳаётга тез сингиб кетмаяпти.

Маълумки, кўп йиллардан буён ғўза зараркунандаларига, айниқса, ўргимчакканага қарши олтингугуртнинг оҳакли қайнатмаси сепилади. Бу усул қисман наф келтирса-да, аммо сарф-харажати кўп. Буни ҳисобга олган Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг бир гуруҳ олимлари олтингугуртнинг кир порошоги билан аралашмасини яратдилар. Бу суспензиянинг таннархи жуда арзон, инсон саломатлигига мутлақо безарар, тайёрлаш ҳам осон, фойдаси эса беқиёс. Бу суспензия республикамизнинг жуда кўп хўжаликларида, қардош Тожикистон, Туркманистон далаларида синовдан ўтказилди. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги уни ишлаб чиқаришга тавсия этди. Бироқ, ҳалигача хўжаликлар кир порошоги билан етарли даражада таъминланмаяпти. Ҳатто, айрим районларда суспензияни ишлатиб, юқори идораларга олтингугуртнинг оҳакли қайнатмаси сепилди, деган сохта маълумотлар берилар экан. Қишлоқ хўжалигига бошчилик қилаётган айрим ўртоқлар негадир илм-фанда юз бераётган янгиликлардан бехабар қолаётгани ажабланарли. Бундай бепарволик халқ хўжалигига, қолаверса, инсон саломатлигига, табиатга зарар етказиши мумкин. Сирдарё областидаги бир совхознинг бўлим бошқарувчиси билан суҳбатлашганимизда биологик усул қандай қўлланаётгани, суспензия қанча майдонга сепилгани билан қизиқдик.

— Биологик усул жуда зўр, — деди бўлим бошқарувчиси. — Айниқса, суспензия яхши фойда берди. Ўргимчакканани қийратиб ташлади.

Бўлим бошқарувчиси қишлоқ хўжалиги институтининг охирги курс талабаси экан. Демак, у илмдаги янгиликлардан хабардор, уларни амалга татбиқ этиш учун жон койитаётганлардан бири, деган фикрда эдик. Бироқ, бу фикрни унинг ўзи чиппакка чиқарди.

— Қишлоқ хўжалиги институтидан келиб, бир-икки йил тажриба ўтказишганда бизга яхши бўлди. Заҳарли дорилар ўрнига суспензия ишлатдик. Далага трихограмма, хабробракон тарқатилди. Совхоз ҳар хил заҳарли дориларга сарфлайдиган юз мингдан кўп пулни тежаб қолди. Лекин, бу йил бўлмади... Олимлар бошқа совхозга ўтиб кетишди. Биз яна антиб, фазалон, БИ-58, хлорофосга ўхшаган дориларни сотиб олдик...

Ҳақли савол туғилади: суспензиянинг афзаллигига ишонч ҳосил қилган деҳқон нега яна заҳарли кимёвий дориларни қўллай бошлади?! Бунинг сабаби жуда жўн, ҳатто, эриш туюладиган даражада бачкана. Маълум бўлишича, суспензия тайёрлашга кир порошоги давлат томонидан маъмурий йўл билан берилмаслиги учун хўжаликлар уни ўз ҳолларича сотиб олишолмас экан. Ажабо, заҳарли кимёвий дориларни сотиб олиш учун юз минглаб пул сарфлаш мумкину наҳотки, инсон саломатлигига, атроф-муҳитга безарар суспензия тайёрлаш учун арзимаган миқдорда пул сарфлаш гуноҳи азим ҳисобланса?

Ҳар гал биолог олимлар билан суҳбатлашганимда, ерини, элини жон дилдан севадиган хўжалик раҳбарлари, деҳқонлар даврасида бўлганимда халқимиз нечоғли меҳнаткаш, покдомонлигига амин бўламан. Сирдарё областининг Комсомол районидаги Турғун Аҳмедов номли колхозда олиб борилаётган ишлар бу фикримни тасдиқлайди.

Сўнгги йилларда сабзавот экинларига меъёридан ортиқ минерал ўғит солиш ҳоллари кузатилмоқда. Бу эса сифатнинг бузилишига сабаб бўляпти. Баъзан сабзавот, қовун-тарвуз еб заҳарланиш содир бўлаётгани сир эмас. Мана шу хавфнинг олдини олиш учун суспензияни сабзавоткор хўжаликларда, боғларда қўллаш керак.

Яна бир мулоҳаза. Сунъий усул билан кўпайтирилаётган трихограмма, хабробракондан ташқари ўнларча фойдали ҳашаротлар ҳам бор. Хонқизи, олтинкўз фақатгина шира, ўргимчаккана эмас, ҳатто, кўсак қуртига ҳам қирон келтиради. Олимларимиз мана шундай фойдали ҳашаротларни кўпайтириш йўллари ҳақида ҳам ўйлаб кўришса ёмон бўлмасди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети VII пленуми қарорлари ҳам шуни тақозо этади.

Трихограммани кўпайтиришнинг ҳам, тарқатишнинг ҳам бир қатор қийинчиликлари бор. Уни қўлда тарқатиш учун жуда кўп одам жалб этилиши лозим. Гарчанд республикамизда бу соҳада юздан ортиқ механизациялашган тармоқ ишлаётган бўлса-да, ҳануз трихограммани авиация ёрдамида тарқатиш ҳақида ўйлаб кўрилмаяпти. Шунингдек, биолабораторияларни замонавий ускуналар, маҳсулот билан таъминланган, деб бўлмайди. Хабробраконни кўпайтириш учун зарур нарсалар давлат таъминотига ўтказилмаган. Бу ҳол биологик усулнинг оммалашиб кетишига озми-кўпми монелик қиляпти.

Республикамизда биологик усул кенг қўлланиляпти. Бироқ ҳалигача трихограмма билан хабробраконни комплекс ишлатиш ўрганилмаяпти. Ҳар бир институт ўз ҳолича илмий-тадқиқот олиб бормоқда. Эндиликда республикамизда биологик кураш усулини ҳар томонлама ўрганиб тегишли тадбирлар белгилайдиган ягона илмий марказ керак бўлиб қолди. Бундай марказ фойдали ҳашаротларни ҳамда бактериал препаратларни омихта қилган ҳолда ишлатиш ҳақида ҳам ўйлаб кўриши лозим.

Бундан ташқари биологик кураш усулини тўғри йўлга қўйиш учун алоҳида эътибор берилиши лозим бўлган баъзи масалалар бор. Ҳозир кўпгина колхоз ва совхозларда биолабораториялар мавжуд. Очиғини айтиш керакки, уларнинг ишлаши, берадиган маҳсулоти бир хил эмас. Бундай лабораторияларнинг иш фаолияти кўпинча айрим раҳбар ходимларнинг хоҳиш-истакларига боғлиқ бўлиб қолмоқда. Яхшиси, бундай лабораторияларни бирлаштириш мақсадга мувофиқ бўлади. Ҳар бир районда иккитагина лаборатория бўлса: бири трихограммани, иккинчиси хабробраконни кўпайтириш билан шуғулланса, айни муддао бўларди. Лозим бўлганда ҳашаротларни лаборатория ходимларининг ўзлари далага олиб чиқиб тарқатиши учун етарли асбоб-ускуна, техника билан таъминланиши зарур.

Инсон ер курраси учун жавобгар. Содир бўладиган яхшилигу ёмонлик ҳам фақат инсонга боғлиқ. Табиатни муҳофаза қилиш, ер куррасини кўз қорачиғидек асраш барчага бирдек даҳлдор масала эканлиги ҳам шундан. **«Инсоннинг бурчи дунё матонатли сукут билан бошидан кечирган нарсаларни топиб айта билишдир. Оламнинг ўзгариши бу гапни қай йўсин айтишга боғлиқ»,** дейди Михаил Пришвин.

Агар ҳеч ким виждонига хилоф иш тутмаса, табиатнинг ушоқ бир зарраси эканини унутиб қўймаса, дунё фақат яхши томонга ўзгариши, олам мунаввар бўлиши, одамлар шод-хуррам яшаши муқаррар. Зотан, бурч — виждоннинг ҳаракатдаги кўринишидир.

Эмин УСМОНОВ.

ЖОНАЖОН ВАТАН БЎЙЛАБ

● **РИГА**

Республика радиотелемарказини қуриш учун махсус бетон ишлаб чиқилди. Бу бетон химиявий қўшимча моддалар ёрдамида олинди. Ушбу составни ишлатиш қоришмани зичлаштирувчи вибраторлардан воз кечишга имкон беради. Конструкцияни бетонлашда банд бўлувчи кишиларнинг сони ҳам камайди.

● **ПРЖЕВАЛЬСК**

110 киловольт кучланишли Қорасой — Оқшироқ электр линиясига доимий нагрузка берилди. Отбоши ГЭСининг токи 80 километрли линия орқали Қирғизистон шарқий районларида қурилаётган корхоналарга берилди. Беш йиллик бошлангандан бери республика тоғларида жами узунлиги 2 минг километрдан ошадиган электр линиялари ишга тушди.

● **ХАРЬКОВ**

Харьков областида зотли йилқи кўпайтирадиган хўжаликлар системаси ташкил этилди. Унга от заводи билан олтита зотчилик фермалари кирди. Беш йиллик охиригача йилқи бошини 25 мингтага етказиш мўлжалланади. Натижада Харьков области хўжаликларининг арзон юк ташишга бўлган эҳтиёжларини тўпароқ қондириш мумкин бўлади. Зотли тойлар бошқа областларга ҳам юборилиб турилади.

● **ДУШАНБА**

Душанба «Автотехобслуживание» бошқармасининг коллективи ҳамма маркалардаги енгил автомобиллар учун деталларни тиклашни ўзлаштирди. Техника хизмати кўрсатиш станцияларининг бирида бар по этилган янги цех такомиллашган машина-ускуналар, синов диагностик стендлари билан жиҳозланган. Шу йил республиканинг техника хизмати кўрсатиш станциялари 190 мингтадан кўп машинани ремонтдан чиқаради.

(ТАСС).

КЎЧАТ ЭКИБ, БОҒ ҚИЛ

Республикамизда кўчат ўтқазиш ойлиги қизғин давом этмоқда. Ўтган ўн кун мобайнида 37 миллион 572 минг туп ҳар хил кўчатлар экилди. Бу, йиллик планнинг 22 процентини ташкил қилади. Сўнгги ўн кун ичида кўчат ўтқазиш ишларида, айниқса, Андижон (50 процент), Наманган (47 процент), Сирдарё (30 процент), Хоразм (29 процент) ва Бухоро (27 процент) областлари юқори суръатларга эришдилар. Айни пайтда Ўзбекистон ССР Маиший хизмат кўрсатиш, Тайёрлаш, Савдо, Ички ишлар министрликлари ҳам кўчат экишни жадаллаштириб, мазкур ўн кунликда йиллик топшириқнинг 30—40 процентини бажаришга муваффақ бўлдилар.

Бироқ, айрим министрликлар ва идоралар сусткашлик қилиб, бу муҳим ишни орқага суриб юбормоқдалар. Масалан, кейинги ўн кунликда республика Қурилиш, Олий ва ўрта махсус таълим, Маданият министрликлари ва Главсредазирсовхозстрой ўсишни фақат 10—15 процентга таъминладилар. Бу, шу муддат учун топшириқнинг ярми бажарилди, демакдир. Агар ўн кунликда Узколхозстрой 50 минг туп, республика Қишлоқ қурилиши министрлиги қарийб 40 минг туп кўчат ўтқазган бўлса, Физкультура ва спорт комитети бор-йўғи 3 минг туп, Балиқчилик хўжалиги давлат комитети минг тупдан сал кўпроқ ниҳол экди, холос.

Бир қатор областларда боғлар, узумзорлар барпо этиш, тут кўчатлари ўтказиш секинлик билан амалга оширилади. Бунинг устига республика Қишлоқ хўжалиги министрлиги Қорақалпоғистон АССРда ва Тошкент областида бу йил умуман боғ-роғлар, узумзорлар ва тутзорларни бунёд этишга ҳали киришгани йўқ.

Вақт ўтиб боряпти. Демак ҳар кунни ғанимат билиб, қисқа муддатларда юқори суръатлар билан ҳамма ерда кўчат ўтқазиш ишини олиб бориш асосий вазифадир. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг бу соҳадаги топшириқларини бажарибгина қолмай, ошириб адо этиш лозим.

Қуйида республика областлари, министрликлари ва идоралари бўйича кўчат ўтқазиш ишларининг бориши тўғрисидаги 20 мартга бўлган маълумот билан танишасиз (йиллик топшириққа нисбатан процент ҳисобида).

Самарқанд	112,2
Тошкент шаҳри	103,1
Бухоро	96,7
Жиззах	86,1
Наманган	85,3
Тошкент	84,4
Сурхондарё	82,6
Андижон	79,3
Хоразм	79,3
Фарғона	78,1
Сирдарё	63,8
Навоий	60,4
Қашқадарё	60,3
Қорақалпоғистон АССР	10,9
ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими	146,2
Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги	146,0
Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги	130,4
Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари виставкаси	124,8
Узколхозстрой	117,7
Ўзбекистон ССР Қурилиш банки	112,5
Тошкент шаҳар ижроия комитети	103,7
Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги	102,0
Ўзбекистон ССР Қишлоқ қурилиши министрлиги	89,1
Ўзбекбирлашув	88,2
Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги	86,2
Ўзбекистон ССР Ҳунар-техника таълими давлат комитети	84,2
Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги	79,1
Ўзбекистон ССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги	75,5
Ўзбекистон ССР Тайёрлаш министрлиги	71,3
Ўзбекистон ССР Социал таъминот министрлиги	70,9
Ўзбекистон ССР Ўрмон хўжалиги министрлиги	70,4
Ўзбекистон ССР Автомобиль йўллари қуриш ва фойдаланиш министрлиги	69,4
Ўзбекистон ССР Уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги	69,1
Ўзбекистон ССР Савдо министрлиги	68,4
Ўзбекистон Граждан авиация бошқармаси	66,2
Госкомсельхозтехника	64,5
Ўзбекистон ССР Геология министрлиги	62,3
Узбекгидроэнергострой	58,9
Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги	56,3
Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти министрлиги	55,7
Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги	55,0
Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги	52,6
Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси	48,6
Ўзбекистон ССР Бинокорлик материаллари саноати министрлиги	46,1
Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги	45,8
Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги	40,2
Ўзбекистон ССР Пахта тозалаш саноати министрлиги	37,8
Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш министрлиги	36,5
Ўзбекистон ССР Сув хўжалиги қурилиши давлат комитети	35,0
Главсредазирсовхозстрой	33,6
Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги	33,1
Ўзбекистон ССР Гўшт ва сут саноати министрлиги	31,9
Ўзбекистон ССР Маҳаллий саноат министрлиги	30,7
Ўзбекистон ССР Нефть маҳсулотлари таъминоти давлат комитети	22,5
Ўзбекистон ССР Озиқ-овқат саноати министрлиги	20,6
Ўзбекистон ССР Физкультура ва спорт комитети	7,2
Ўзбекистон ССР Балиқчилик хўжалиги давлат комитети	3,2

ҚИЗИЛ ШАНБАЛИК ТЎЛҚИНИДА

● ЎЗБЕКИСТОН ССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлигининг юк ташишга ихтисослашган автотранспорт корхонаси ҳайдовчилари 16 апрелда тежалган ёнилғи ҳисобига ишлашга қарор қилдилар. Улар шу куни уч минг тонна халқ хўжалиги юкларини ташиб беришни мўлжалламоқдалар. 420 та автомашина шанбалик кунида йўлга чиқади. Ишчиларнинг бир қисми корхона территориясини ободонлаштиришда қатнашади. Улар 1500 туп мевали ва манзарали дарахт кўчатларини ўтқазадилар. Бундан ташқари саккиз тонна темир-терсак қайта ишлашга жўнатилади.

● ХИВА районидаги Беруний номли колхоз механизаторлари ёнилғи-мойлаш материалларини тежай бошладилар. Улар 16 апрель куни ана шу тежалган материаллар ҳисобига ишлашни мўлжалламоқдалар. Бутуниттифоқ коммунистик шанбалик кунида деҳқонлар 30 гектар пахта майдонини культивация қилиб, 50 гектар бедазор ва маккажўхоризорни суғорадилар. Шанбаликнинг ҳар бир иштирокчиси белгиланган нормани ортиғи билан бажаришга қарор қилди.

ПЛАНЕТАНИНГ БИР КУНИ

ОММАВИЙ НОРОЗИЛИК

Иордан дарёсининг ғарбий соҳилидаги Фаластин шаҳарлари ва қишлоқларида Исроил босқинчи режимига қарши оммавий норозилик намойишлари бўлиб ўтмоқда. Тель-Авив маъмурлари буларга жавобан шафқатсиз жабр-зулм қилмоқдалар. Полиция билан армия бўлинмалари Наблус шаҳрида ва фаластинлик қочоқларнинг Каландия, Духайша ҳамда Жалазон лагерларида ёппасига тинтув ўтказиб одамларни қамоққа олди. Бу ерда олинаётган хабарларга кўра, ана шу аҳоли пунктларида комендантлик соати жорий қилинган, сув ва электр энергия берилмай қўйилган. Фаластинликлар босқинчиларнинг буйруқларига итоат қилишмаган тақдирда уларни шафқатсиз калтаклашмоқда. Тинч аҳоли ўртасида ярадор бўлганлар бор.

Халхул шаҳрида жазо отрядлари фаластинликлардан катта бир группасини ҳақиқий қамоқ лагерига айлантирилган маҳаллий стадионга ҳайдаб келдилар. Босқинчилар шаҳарга олиб борадиган барча йўлларни тўсиб, уни ташқи дунёдан ажратиб қўйдилар.

Иордан дарёси ғарбий соҳили касаба союзлари бирлашмасининг халқаро жамоатчиликка мурожаатномасида бундай дейилади: исроиллик жазоловчилар қуролсиз араб аҳолисини таъқиб этмоқдалар. Фаластинликлар машъум Кэмп-Дэвид «мухторияти»га рози бўлишдан қатъиян бош тортаётганликлари Тель-Авивни ғоят ғазаблантирмоқда. Исроил ана шу «мухторият» ёрдамида Фаластин халқини унинг ўз тақдирини ўзи белгилашдан иборат қонуний ҳуқуқидан маҳрум этишга уринмоқда.

(ТАСС).

МАСЛАҲАТЛАШУВЛАР ТУГАДИ

ПЕКИН, 25 март. (ТАСС). Бу ерда СССР Граждан авиацияси министрлиги билан ХХР граждан авиацияси бош бошқармалари делегациялари ўртасида иккала мамлакат авиакомпаниялари ўртасида ҳамкорлик қилиш масалаларига доир маслаҳатлашувлари ниҳоясига етди. Москва — Пекин авиалиниясидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш юзасидан биргаликда тадбирлар ўтказиш кўзда тутилган протокол имзоланди.

Фарабундо Марти номидаги миллий озодлик фронти жангчилари Чалатенанго департаменти устидан деярли тўлиқ назорат ўрнатдилар. Улар Сан-Сальвадорни Гондурас билан бирлаштирадиган йўлдаги муҳим стратегик пункт — Техутла шаҳрини эгаллашди. СУРАТДА: Техутла шаҳри кўчаларидаги ватанпарвар жангчиларни кўриб турибсиз.

ЮПИ — ТАСС телефотоси.

МАКТАБЛАР ЁПИЛМОҚДА

ЛОНДОН. (ТАСС). Консерваторлар ҳукумати Буюк Британияда маориф эҳтиёжлари учун ажратилаётган маблағларни камайтирмоқда. Бу мамлакатда 800 га яқин бошланғич ва ўрта мактабни ёпиб қўйишга олиб келди. «Дейли миррор» газетасининг ёзишича, бунинг натижасида кўпгина мактаблар ўқувчилар билан шу қадар тўлганки, машғулотлар даҳлизларда ёки ёрдамчи хоналарда ўтказилмоқда. Дарсликлар етишмаганлиги сабабли бу мактабларнинг кўпларида бир қанча фанлар ўқитилмаяпти.

Ҳозирги вақтда мамлакатда 37 мингдан кўпроқ ўқитувчи ишсиз қолган. Яқин йиллар ичида яна бир неча минг ўқитувчини ишдан бўшатиш кўзда тутилмоқда. Маориф системаси бошидан кечираётган тангликка қарамай, консерваторлар ҳукумати шу соҳа учун ажратилаётган маблағларни қисқартириш сиёсатини бундан буён ҳам ўтказиш ниятидадир.

ХАЛҚАРО ОБЗОР

ТИНЧЛИК — ЯШАШ ҲУҚУҚИ ДЕМАКДИР

Мексика пойтахтида шу шиор остида ўтказилган халқаро конференцияда 34 мамлакат ва бир қанча халқаро ташкилотларнинг намояндалари қатнашдилар. Улар яшаш ҳуқуқи фақат қуролланиш пойгасини чеклаш, ядро қуролларини қисқартириш ва ядросиз зоналар вужудга келтириш шароитидагина таъминланиши мумкин, деб таъкидладилар. Делегатлар ядро қуролига эга бўлган барча давлатларни Совет Иттифоқидан ибрат олиб, ядро қуролини биринчи бўлиб ишлатмаслик тўғрисида ўз зиммаларига мажбурият қабул қилишга чақирдилар.

Мехикодаги конференция — урушга қарши бошланган ва бутун ер куррасини ўз ичига олган ва ҳозирги замоннинг янги мўътабар сиёсий кучига айланган кенг миқёсдаги ҳаракатнинг бир қисми холос. Тинчлик учун курашувчи комитетлар мувофиқлаштирувчи марказининг даъватига биноан Римда кўпминг кишилик намойиш бўлиб ўтди, бу намойиш «Уруш харажатларига барҳам берилсин!», «Қуролланиш пойгаси тўхтатилсин», «Йўқолсин Америка ракеталари!» деган шиорлар остида ўтди.

Урушга қарши оламшумул ҳаракат ер куррасининг сиёсий турмушидаги салмоқли омил бўлиб қолди, шу қадар кенг қулоч ёйдики, энди партиялар, парламентлар, ҳукуматлар у билан ҳисоблашишга тобора кўпроқ мажбур бўлмоқдалар. Фақат Рейган маъмуриятигина, ақл-идрокка хилоф равишда, бу ҳаракатнинг талабларини писанд қилмасликка ва унинг қатнашчиларини чўчитишга уринмоқда. АҚШ президенти Орландода коммунизмга қарши қирғинчиликка даъват этувчи нутқ сўзлаб, урушга қарши ҳаракатнинг Америкадаги активлари шаънига бўлмағур сўзлар айтди, уларни ядро қуролларини кўпайтирмасликни талаб қилиб, шу тариқа «жуда хатарли алдамчилик» билан шуғулланмоқдалар, деб айблади. Тинчлик тарафдорларини Рейган қаҳқалик қойимасин, энди у Қўшма Штатларда ядровий қуролланиш пойгасини давом эттириш миллий хавфсизликни мустаҳкамлаш бир ёқда турсин, аксинча уни хавф остига солиб қўяди, деган ишонч кучайиб бораётганини эътиборга олмаслиги мумкин эмас. Зеро, тинчлик ва қуролсизланиш тўғрисидаги талаблар шунчаки шиорлар бўлиб қолмасдан, балки ҳозирги замоннинг мўътабар ҳаракатлантирувчи кучига ҳам айланиб қолмоқда.

БОСҚИНЧИЛИК ДОКТРИНАСИ АМАЛДА

Рейган маъмурияти Марказий Америка мамлакатлари шаънига дўқ-пўписа қилишдан амалий ҳаракатлар қилишга ўтди: Марказий разведка бошқармаси Никарагуага қарши қуролли интервенция уюштирди. Вашингтонда эълон қилинган босқинчилик доктринасига тўла-тўкис мувофиқ бўлиб тушадиган мана шу разилона ҳужум АҚШнинг «хавфсизлик манфаатлари» тўғрисидаги мунофиқона баёнотлар ва «Тинчликни сақлаш»га интилиш ҳақидаги риёкорона ваъдалар ниқоби остида амалга оширилмоқда.

МРБнинг навбатдаги бу қуролли авантюраси бир неча мақсадни кўзлайди. Биринчидан, Қўшма Штатлар Америка қуроли билан таъминланган контрреволюцион шайкаларни Никарагуага қарши юбориб республиканинг революцион ҳукуматга яна бир дўқ қилишга ва унга путур етказишга уринмоқда. Иккинчидан, бу безорилик ҳаракати Америка интервенцияси хавфи остида қолган Сальвадордаги воқеалардан жаҳон жамоатчилигининг эътиборини чалғитишга хизмат қилиши керак. Рейган маъмуриятининг Сальвадордаги америкапараст ҳукуматнинг қўғирчоқ қўшинларини қуроллантириш учун конгрессдан бир неча юз миллион доллар пул сўраганлиги, шунингдек Кариб ҳавзасида урушдан кейинги даврда мисли кўрилмаган Америка ҳарбий эскадрасини тўплаб қўйганлигини ва эскадра составида қирқтадан кўпроқ кема борлиги шундан далолат беради. Ниҳоят, сомосачи шайкаларнинг Никарагуага юборилиши шу мамлакат билан Гондурас ўртасида қуролли можаро чиқариши мумкинлиги назарда тутилаётганлиги ҳам очиқ-равшан кўриниб турибди.

Дунёнинг тараққийпарвар жамоатчилиги МРБнинг Гондурас территориясидаги лагерларида таълим олган сомосачи контрреволюционерларнинг қуролли галалари Никарагуага бостириб кирганлиги тўғрисидаги хабарни ғазабланиб кутиб олди. Турли мамлакатларнинг таниқли сиёсий ва жамоат арбоблари, оммавий ташкилотлари «Никарагуадан қўлингни торт!» деб талаб қилмоқдалар.

Г. ШИШКИН, (ТАСС).

АХБОРОТ

ҲОВЛИ ТЎЙЛАРИ

ФАРҒОНА. Янгиобод посёлкасида «Узколхозстрой»нинг Фарғона область трестига қарашли Ёзёвон район колхозлараро механизациялашган кўчма колоннаси бунёдкорлари қурилиш ишларини қизғин олиб бормоқдалар.

Бу йил Янгиободда 50 дан зиёд деҳқон оиласи шинам ва кўркам янги уйларга кўчиб, ҳовли тўйларини ўтказадилар. Шуниси қувончлики, бу уйларнинг ҳаммаси ҳам шаҳардагидек коммунал хизматнинг барча қулайликларига эгадир. Уйларнинг яна бир афзаллик томони шундаки, ҳаммасида ҳам томорқа ер участкаси ва турли мақсадда фойдаланиш учун ёрдамчи хўжалик бинолари мавжуд.

ОБОД ПОСЁЛКА

НУКУС. Хўжайли районидаги Ленин номли колхозда автоном республикада барпо қилинаётган Ленин номли тажриба-намунали посёлканинг биринчи навбати фойдаланишга топширилди. Бу ерда 100 дан зиёд деҳқон оиласи «Орол» лойиҳаси асосида қурилган янги кооператив уйларга кўчиб кирдилар. Беш-олти хонадан иборат бу уйлардаги қулайликлар пахтакорларга ғоят манзур бўлмоқда.

Бу экспериментал посёлкани барпо этишда «Ресколхозстрой» трестининг 86-колхозлараро механизациялашган кўчма колоннасининг азамат бинокорлари астойдил меҳнат қиляптилар.

БОЛАЛАР УЧУН

УРГАНЧ. Хонқа районидаги «Хоразм» колхозида яна битта болалар боғчаси ишга туширилди. Бу муҳташам ва чиройли бино йиғма темир-бетондан тикланган, уни қуришда «Облколхозстрой» трестига қарашли Хонқа колхозлараро механизациялашган кўчма колоннанинг моҳир бинокори Рўзмат Жуманиёзов раҳбарлигидаги злобинчи бригада аъзолари графикдан ўзган ҳолда меҳнат қилдилар. Объект нормада белгиланган муддатдан деярли бир ярим ой илгари қўлдан чиқарилди.

А. ЗОКИРОВ.

БУГУН — ХАЛҚАРО ТЕАТР КУНИ

ДАВР КЎЗГУСИ

Театр замондошларимизни коммунистик идеалларга садоқат ва социалистик интернационализм руҳида тарбиялаш билан биргаликда халқлар ўртасида маданий алоқаларни ривожлантиришга самарали ёрдам берувчи, дўстлик туйғуларини камол топтирувчи муҳим восита бўлиб қолмоқда. Республикамизда театр санъатини ривожлантиришда А. Навоий номидаги Ўзбек давлат академик Катта опера ва балет театрининг хизматлари беқиёс. Куни кеча мухбиримиз театрнинг бош режиссёри, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Ферудин САФАРОВ билан учрашиб унга бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

— Халқаро байрамларингизга театр коллективи қандай армуғон билан келди?

— Театримизда қўшалоқ байрам десам бўлади. Халқаро театр куни янги саҳналаштирилган асаримиз — П. И. Чайковскийнинг «Иоланта» операси премьераси бўлади. Бу асар жаҳон опера санъатининг дурдоналаридандир. Асарни саҳналаштириш жараёнида театримизнинг ярим асрлик ижодий йўли ҳақида беихтиёр хаёлга толдим. Биринчи ўзбек операси — М. Ашрафий ва С. Василенколарнинг «Бўрон» асари (К. Яшин либреттоси) саҳнага қўйилиши маданий ҳаётимизда катта воқеа бўлган эди.

Шундан сўнг театримиз бирин-кетин Р. Глиэр, Т. Содиқовларнинг «Лайли ва Мажнун», «Гулсара», А. Козловскийнинг «Улуғбек» операларини саҳналаштириб, ўз муваффақиятларини мустаҳкамлади. Биринчи ўзбек балети 1933 йилда яратилди. У саҳнада узоқ яшамади, ўрнини тезда бирмунча мукаммал Ф. Талнинг «Шоҳида», Е. Брусиловскийнинг «Гуландом», И. Акбаровнинг «Орзу» балетларига бўшатиб берди.

Театримиз ижодий йўлининг илк босқичларидаёқ бир қанча ажойиб опера асарлари саҳналаштирилдики, уларни бугунги кунда ҳам миллий опера санъатимизнинг энг яхши асарлари, десак янглишмаймиз. Томошабинларимизнинг севимли асарларига айланган С. Юдаковнинг «Майсаранинг иши» операси шундай асарлардан бўлиб, қардош республикалар ва пойтахт театрлари саҳнасида қайта-қайта ўйналиб келинмоқда. Ҳамза номидаги республика Давлат мукофотига сазовор бўлган Р. Ҳамроевнинг «Зулматдан зиё», М. Ашрафийнинг «Шоир қалби» каби опералари ана шундай севимли асарлар қаторидан ўрин олди.

— Театрнинг дўстлик ва қардошлик алоқалари ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз?

— Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети яқинда қабул қилган «Театр санъатининг аҳволи ва уни янада ривожлантириш ҳамда республика меҳнаткашларини коммунистик руҳда тарбиялашда унинг ролини ошириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорда республикамиз театрларининг кўплаб спектакллари мамлакатимизда ва чет элларда юксак баҳога сазовор бўлаётгани таъкидлаб ўтилади.

Театримиз коллективи ўтган йили Москва томошабинларига ўз санъатини намойиш қилди. «Бўрон» операси ва «Пахта» балети билан ижодий йўлини бошлаган театр бугунги кунда юксак ижодий поғонага кўтарилганлиги пойтахт жамоатчилиги ва санъатшунослари томонидан эътироф этилди.

ГДРда ўтказилган анъанавий театр ва музика фестивалида ҳам бизнинг театримиз иштирок этди.

Эндиликда театрлар халқлар ўртасида дўстликни мустаҳкамлашда ва тинчлик ишини тарғиб қилиш борасида ҳам самарали ишлар қилаётганлиги қувончли, албатта.

Биз Москва гастролларимизни ҳам, Берлин гастролларимизни ҳам ёшларимиз зиммасига юкладик. Мутахассислар ёш санъаткорларимизнинг ижрочилик маҳоратларини зўр ҳаяжон билан кузатишди ва уларнинг келажаги порлоқ, деб баҳолашди. Демак, имкониятларимиз катта. Шунинг учун ҳам бугунги кунимиз акс эттирилган асарларни саҳналаштириш билан биргаликда жаҳон операсининг гултожи бўлган классик асарларга ҳам дадил мурожаат қиляпмиз. Бугун премьераси бўладиган «Иоланта» операсида ҳам истеъдодли ёшларимиздан Т. Ҳусанов, У. Тошматов, А. Леушкин, А. Бозоров, В. Браун, Г. Зокировалар асосий ролларни ижро этадилар.

Балет борасидаги муваффақиятларимизни таъминлашда З. Давлатмуродова, Ф. Саъдуллаева, С. Мусаева, Ҳ. Бозоров, Ш. Турсунов каби ёшларимизнинг хизматлари катта. Яқинда саҳнага қўйилган А. Меликовнинг «Икки дил достони» асарини саҳналаштиришимизда ёшларимизга таяндик ва бу асар театримизнинг энг яхши балети, деб баҳоланди.

Ҳаёт кун сайин юксак талаб қўймоқда. Биз ҳамиша хассос ва нозиктаб мухлисларимизни яхши-яхши саҳна асарларидан баҳраманд этиш учун бутун куч-имкониятларимизни сафарбар этамиз. Замондошларимизнинг маънавий оламини бойитишга хизмат қилиш театр ходимларининг муқаддас бурчидир.

Бу йил мамлакатимизда румин драматургияси фестивали ўтказилади. Ҳамза номидаги ўзбек давлат академик драма театри коллективи бу фестивалга ажойиб тортиқ ҳозирлади. Таниқли румин драматурги Соломоннинг «Рўё» асари саҳна юзини кўрди. Чапдаги суратда: ана шу спектаклдан бир кўриниш: спортчи ролида (чапда) — Теша Мўминов, инспектор Фи-Фи — ролида Едгор Саъдиев.

Тошкент давлат оперетта тетари коллективи санъат ихлосмандларини ўзининг янги асарлари билан хушнуд этмоқда. Улардан бири Ленин мукофоти лауреати Василий Шукшин қиссаси асосида саҳналаштирилган асар «Ширин мева» деб номланади. Асар сценарийси муаллифи ҳамда режиссёри К. Васильевдир. Ундаги суратда: шу спектаклдан бир кўриниш.

К. Ромеев фотолари.

СПОРТ

ВЕЛОПОЙГА:

ОЛИС МАСОФА БЎЙЛАБ

Тошкент области йўллари бўйлаб ўтказилаётган Бутуниттифоқ пойгаси мухлисларда катта қизиқиш уйғотмоқда. СССР халқлари ёзги VIII Спартакиадасига тайёргарлик босқичи тарзида ўтказилаётган бу мусобақада мамлакатимизнинг турли шаҳарларидан келган 120 велосипедчи иштирок этмоқда. Марра сари интилишда тошкентлик Юрий Шильков эътибор қозонмоқда. У 20 километрга ўтказилган баҳсда муваффақият қозониб, 66 километрга ўтказилган пойгада иккинчи бўлди. Молдавиялик М. Суравлев ғалаба қозонди. 100 километрга ўтказилган мусобақа ҳам шиддатли тус олди. Олис масофани муваффақиятли босиб ўтишда тошкентлик И. Таранкога бас келадиган пойгачи топилмади.

ЧИМ ХОККЕЙ:

ЯРИМ ФИНАЛДА

Андижонда СССР кубоги учун ўтказилган зонал мусобақа якунланди. Бу ерда Бокунинг «Апшерон», Олмаотанинг «Связист», Самарқанднинг «Чевар», Гродононинг «Спартак», Тошкент областининг «Политотдел», шунингдек «Андижанка» командалари ўзаро баҳслашдилар. Учрашувларни муваффақиятли ўтказган «Политотдел» командаси хоккейчилари жами 9 очко тўплаб, кубок учун курашнинг ярим финалига йўлланма олди. Колхоз командаси мусобақани 4 ғалаба ва 1 дуранг натижа билан якунлади. «Связист» ва «Андижанка» командалари иккинчи ҳамда учинчи ўринларни эгаллашди.

ФУТБОЛ:

БИРИНЧИ УЧРАШУВ

Кеча мамлакатимизнинг етти шаҳрида олий лига командалари ўртасида дастлабки учрашувлар ўтказилди. Тошкентда «Пахтакор» командаси Вильнюснинг «Жальгирис» коллективини қабул қилди. Майдон эгалари кўтаринки руҳда тўп суришга ҳаракат қилдилар. Лекин олий лигачилар сафида дастлабки мавсумни бошлаётган «Жальгирис» командаси футболчилари ҳам бўш келишмади. Мухлисларда яхши таассурот қолдирган биринчи учрашув 0:0 ҳисобида тугади.

БАХТЛИ НОМЕРЛАР

26 март куни бўлиб ўтган «Спортлото» 13-тиражининг натижалари:

«49 дан 6»: 4, 25, 28, 32, 36, 49.

«36 дан 5»: 6, 19, 26, 32, 33.

(ТАСС).

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

1983 йил учун

ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛАР БЎЙИЧА

ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда ва ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиш учун

АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

қурилиш механикаси, деформацияланадиган қаттиқ жисм механикаси, экспериментал физика, полимерлар физикаси ва механикаси, органик химия, геология, петрография, вулканология; геология ҳамда рудали ва рудасиз қазилма конларни излаш ва разведка қилиш, геология ҳамда нефть ва газ конларини излаш ва разведка қилиш, машинасозликда материалшунослик, машинасозликда автоматлаштириш, пайвандлаш ишлаб чиқариши машиналари ва технологияси, химия ишлаб чиқариши ва агрегатлари, қишлоқ хўжалик ва гидромелиорация машиналари, учиш аппаратлари ва двигателларини ишлаб чиқариш технологияси, электротехниканинг назарий асослари, электр ва ярим ўтказгичли ўзгаришлар, машинасозлик технологияси, механизмлар назарияси, машиналар ва автоматик линиялар, материалларни кесиб ишлаш машиналари ва жараёнлар, автомат линиялар, қаттиқ жисм электроникаси ва интеграл схемо техника, автоматик бошқариш ва созлаш; технология жараёнларини (тармоқлар бўйича) бошқариш, системалар назарияси, автоматик бошқариш ва созлаш назарияси, системали анализ; ахборотларни қайта ишлашнинг автоматлаштирилган системалари ва бошқариш (тармоқлар бўйича), моддалар, материаллар ва буюмларни контроль қилиш асбоблари ва қурилмалари, умумий энергетика, теплотехниканинг назарий асослари (ёғ алмашинуви ва иссиқликнинг техник термодинамикаси билан бирга), маркшейдерлик иши, нефть газ ва газконденсатли жойларни ўрганиш ва эксплутация қилиш, ноорганик моддалар технологияси, оғир (ёки асосий) органик синтез маҳсулотлар технологияси, пластик массаларни ишлаб чиқариш ва технологияси, химиявий технология аппаратлари ва жараёнлар, силикатли ва қийин эрийдиган нометалл материаллар технологияси, материалларнинг химиявий қаршилиги ва уларни коррозиядан ҳимоя қилиш, мойлар технологияси, эфирли ёғлар ва парфюмерия-косметика маҳсулстлари, алкоголсиз ичимликлар ва ачитқи маҳсулотлари технологияси, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш жараёнлари ва аппаратлари, қурилиш конструкциялари, узумдан ва мевадан тайёрланадиган ичимликлар ва вино технологияси, ерости иншоотлари асослари ва фундаментлари, қурилишни ташкил этиш технологияси, экономика, халқ хўжалигини планлаштириш ва бошқаришни ташкил этиш (жумладан тармоқлар бўйича), архитектура тарихи ва назарияси, бинолар ва иншоотлар архитектураси.

ҲУЖЖАТЛАР 1 АПРЕЛДАН 15 НОЯБРГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Кириш имтиҳонлари 1 апрелдан 1 декабргача олий ўқув юртлари учун белгиланган программа ҳажмида қуйидаги фанлар бўйича қабул қилинади: КПСС тарихи, чет тиллари (инглиз, француз, немис тили) ва махсус фан.

АСПИРАНТУРАГА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН БОШҚА ШАҲАРЛИКЛАР ЁТОҚХОНА БИЛАН ТАЪМИНЛАНАДИЛАР.

Аризалар, диплом копияси ва зачет дафтарчасидан кўчирма, характеристика, кадрлар ҳисоби бўйича шахсий варақа, таржимаи ҳоли, реферат, 286-формадаги соғлиғи тўғрисидаги медицина справкаси, 3х4 см. ҳажмдаги 4 дона фотосурат билан бирга институт ректори номига юборилсин.

Адрес: Тошкент шаҳри, ГСП, Навоий кўчаси, 13-уй, аспирантура бўлими. Телефон 41-15-70.

Ўзбекистон ССР Геология министрлигининг «Узбекгидрогеология» ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли

ГИДРОГЕОЛОГИЯ ВА ИНЖЕНЕРЛИК ГЕОЛОГИЯСИ ИНСТИТУТИ

лабораториялар бўйича вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудир: ядро-физика тадқиқотлари;

катта илмий ходимлар: ерости сувлари запасларини сунъий тўлдириш, ерости сувларининг ифлосланишини ўрганиш ва прогноз қилиш методикаси, ядро-физика тадқиқотлари.

Конкурс муддати — 23 апрелгача.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилсин: 700041, Тошкент шаҳри, П. Морозов кўчаси, 64-уй.

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 27/IIIда **Дон Кихот** (12.00), **Иоланта** (премьера, 19.30), 28/IIIда **Севилья сартароши** (12.00), **Уйқудаги гўзал** (19.30), 29/IIIда **Уйқудаги гўзал** (12.00), **Севги тумори** (19.30).

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 27/IIIда **Соқов рицарь** (11.00), **Келинлар қўзғолони** (15.00), 28/IIIда **Ҳар тўкисда бир айб** (11.00), **Олтин девор** (15.00), 29/IIIда **Ҳар тўкисда бир айб** (11.00), **Кузнинг биринчи куни** (15.00).

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 28/IIIда **Хотинимнинг эри.**

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **мактаб ўқувчиларининг баҳорги каникул кунларида болалар учун «Кентавр» сайёрасидан келган меҳмонлар» фантастик спектакли** (13.00, 16.00 ва 19.30).

Тошкент халқ хўжалик институти коллективи КПСС тарихи кафедрасининг доценти А. У. Усмоновга ўғли

Алишер Усмонович УСМОНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент қишлоқ хўжалик институти коллективи институт ассистенти

Қобилбек БЕКМУРОДОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қиладилар.

СЎНМАС У КУНЛАР ШУҲРАТИ

ЎЛИМЛАРНИ ҚОЛДИРИБ ДОҒДА...

Ҳамид болалигидан учувчи бўлишни орзу қиларди. Зангори осмонда «пўлат қуш» пайдо бўлиши билан унга суқланиб боқар, то булутлар ортида ғойиб бўлгунча унга тикилиб турарди. У осмон кемаси қанотида бепоён кўкда сузиб юрган паға-паға булутларга тўш ургиси келарди. Ҳамид етуклик аттестатини қўлига олгач, Ҳарбий-Денгиз Флоти билим юртига ўқишга борди.

У билим юртини тугатиб, бошқа курсантлар қатори буйруқни кутиб турганда она-Ватанимиз учун, совет халқи учун энг оғир дамлар бошланди. Ҳамид Саримсоқовни учувчи экипаж составида тўғри Ленинградга, 57-авиация полкига юборишди. Полк командири полковник Преображенский эди. У биринчи бўлиб Берлинни бомбардимон қилган жасур учувчилардан эди.

Кичик лейтенант ўз жанговар йўлини бошлаган полк Ленинградни қамалдан қутқариш учун Волхов фронтида шиддатли жанглар олиб борарди. Полк Тихвин остоналаридаги кичик бир қишлоқ — Сарожадаги дала аэродромига жойлашган эди. Жангчилар топшириқни бажариш учун парвозга ҳозирлик кўришмоқда.

Мана, экипаж ҳавога кўтарилди. Душман марраларини зудлик билан суратга олиб қайтди. Разведка қимматли маълумотлар берди. Авиаполк Кариши станциясида — фашист қўшинларини Волхов фронтида таъминлаб турган транспорт қатнайдиган йўлга кучли зарба берди. Ёнига беш қиррали қизил юлдуз белгиси туширилган самолётлар ярим соат мобайнида рақибни эсанкиратиб қўйди. Операция муваффақиятли тугади. Унда қатнашган жангчиларга қўмондонлик ташаккурнома эълон қилди.

Ҳаво разведкачилари янги маълумотлари олиб келдилар: немисларнинг денгиздаги истеҳкомларида кўплаб қўшинга эга бўлган ва юк ортилган кемалар тўпланган...

Ҳавога штурмчи самолётлар кўтарилашади. Улар гитлерчиларнинг кемалари, ҳарбий базаларини аёвсиз бомбардимон қиладилар.

Шу тариқа штурман Ҳамид Саримсоқов ўз жанговар дўстлари билан бирга қамалда қолган революция бешиги — Ленинград аҳолисини Катта ердан Ладога кўли орқали озиқ-овқат билан таъминловчи «ҳаёт йўли»нинг мунтазам ишлаб туришига катта ҳисса қўшди. Душман объектларини суратга олиш, разведка маълумотлари тўплаш учун 23 марта жанговар парвоз қилди.

...Ҳарбий ҳаво кучлари штабидан полкка қўнғироқ қилишди:

— Баренц денгизида сув ости кемамиз фашист транспорт кемасини чўктириб юборди ва ўзи ҳам саёз ерга ўтириб қолди. Сув ости кемамизни немис соқчи катерлари қимирлашга қўймаяпти...

Катерларга зарба бериш учун иккита самолёт ҳавога кўтарилади. Йўл бошловчи самолётда Ҳамид Саримсоқов борарди. Қуюқ булут учишни қийинлаштирди. Лекин экипаж барча қийинчиликларни енгиб, душман катерларини аниқ мўлжалга олади ва усталик билан ўқ узади. Бир катер дарҳол қирғоққа — ўз батареяси паноҳига жўнади. Иккинчиси эса парво қилмай, ўз қирувчи самолётларини рация орқали ёрдамга чақирди. Аммо учувчиларимиз катернинг тепасида аниқ ҳаракат қилиб, уни ўққа тутдилар ва охири қочишга мажбур қилдилар. Сув ости кемамиз эса эсон-омон базага етиб олди.

Жанговар экипажнинг жасорати тўғрисидаги хабар бутун фронт бўйлаб тарқалди. Марказий газеталарда мақолалар босилди. «Ўзбек халқининг фарзанди» сарлавҳали мақола қуйидаги сўзлар билан тугайди: «Лейтенант Ҳамид Саримсоқов ўз Ватани бахт-саодати ва озодлиги йўлида ана шундай курашмоқда».

Ҳаво жанглари қизиган пайтда штурман транспортёрни бир четга суриб, пулемётни ишга соларди. Лейтенант Ҳ. Саримсоқов ва унинг қуролдош дўстларининг жанговар ҳисобида душманнинг 2 нефть омбори, 8 порт иншооти, кўплаб самолётларига талафот берилганлиги ёзиб қўйилган.

Жангда нималар бўлмайди. Бу воқеа Руминия ва Болгарияни озод қилиш учун жанглар бошланган кезларда, 1944 йилнинг 21 августида содир бўлган эди. 21-бомбардимончи полкнинг 11 самолёти душманнинг Констанца базасидаги транспортлари ва ташқи рейдда турган кемаларига зарба бера бошлади. Эскадрилья командири ўринбосари старший лейтенант П. С. Машировнинг самолётига душманнинг 4 қирувчи самолёти ҳужум қилди. Штурман лейтенант Ҳ. Саримсоқов пулемётдан ўт очиб, битта машинани уриб туширди. Орадан бир оз вақт ўтгач, Маширов ҳалок бўлди. Самолётнинг чап мотори шикастланди. Штурман самолётни ўзи бошқара бошлади. У оловни ўчиришга ҳаракат қилиб кўрди, лекин уддалай олмади. Аҳвол оғирлашди. Ўқчига самолётни тарк этишни буюрди. Бир оздан сўнг ўзи ҳам парашютда сувга сакради ва резина қайиқда икки кеча-кундуз ҳаёт учун курашди. Кейин безгак касалига дучор бўлган штурман ҳушидан кетди. Унинг ҳалок бўлганлиги тўғрисида ота-онасига қуйидаги мазмунда «қора хат» юборилди:

«Сизнинг ўғлингиз лейтенант Саримсоқов Ҳамид социалистик Ватан учун бўлган жангда ҳарбий қасамёдга содиқ ҳолда мардлик ва жасорат кўрсатиб, жанговар топшириқни бажараётганда ҳалок бўлди».

Бу хабардан Ҳамиднинг ота ва онаси қаттиқ изтиробга тушдилар. Ҳамид Саримсоқов хизмат қилган қисмда чиқадиган газетада; «Жанговар дўстларимиз учун қасос оламиз!» сарлавҳали мақола босилди:

«Ўзбек халқининг ажойиб фарзанди, ёш, оташин большевик орамиздан кетганига ақл бовар қилмайди. У ўзининг бутун жўшқин ҳаётини Ватанга хизмат қилишга бағишлаган эди ва у сўнгги нафасигача бунга содиқ қолди», дейилади мақолада.

Бироқ, жасур жангчи тирик қолганди. Уни болгар дўстларимиз денгиздан топиб олишганди. У Ғалаба кунини Будапешт шаҳрида кутиб олди.

Партия ва ҳукуматимиз ўз жасур фарзандининг жанговар хизматларини муносиб тақдирлади. Унинг кўксини Қизил Байроқ, Қизил Юлдуз, I даражали Ватан уруши орденлари ва 11 та жанговар медаль безаб турибди. Болгария Халқ Республикасининг «Ватан урушида иштирок этгани учун» медали билан ҳам мукофотланган. Волхов фронти ветерани — Ленинград учун жанглар иштирокчиси кўкрак нишони, «Ленинград мудофааси учун» медалларига ҳам сазовор бўлган.

Урушдан сўнг Ҳамид ака жонажон шаҳри Тошкентга қайтиб келди. Лекин у авиация билан тақдирини умрбод боғлаган эди. У Москвадаги авиация институтига кириб ўқиди. Сўнг аспирантурага кирди. Техника фанлари доктори илмий даражасига сазовор бўлди. У 66 та илмий иш, 3 ихтиро ва 1 та монография автори.

Ҳозирги кунда Улуғ Ватан уруши жангоҳларида тобланган профессор Ҳамид Саримсоқов Тошкент политехника институти самолётсозлик факультети кафедраларидан бирига мудирлик қилмоқда. Студент-ёшларга билим асосларини ўргатмоқда. Ёшларни она Ватанга, халқимизга чексиз садоқат руҳида тарбияламоқда.

М. МИРЗАМУҲАМЕДОВА,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

27 МАРТ, ЯКШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Ҳужжатли фильм. 10.00 — Будильник. 10.30 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 11.30 — Здоровье. 12.15 — Тонгги почта. 12.45 — Қишлоқ янгиликлари. 13.45 — Музикали киоск. 14.15 — Чорбоғликлар. Телеспектакль. 17.05 — Совет тупроғидаги учрашувлар. 17.20 — Мультфильм. 17.30 — Сўз ва иш бирлиги. 18.30 — Халқаро панорама. 19.15 — Уч миллион ҳақида процесс. Кинокомедия. 20.30 — Саёҳатчилар клуби. 21.30 — Время. 22.05 — Гимнастика бўйича халқаро мусобақалар. 22.50 — Футбол. Спартак — Шахтёр. 23.35 — Ҳужжатли фильм. 23.50 — Янгиликлар.

МОСКВА-II. 9.00 — Зарядкага сафланинг. 9.20 — Болалигим кузи. Бадиий фильм. 10.35 — Ҳужжатли фильм. 11.15 — Моҳир қўллар. 11.45 — Концерт. 12.10 — Ҳайвонот оламида. 13.10 — Эртак ҳузурида меҳмонда. 14.35 — Стадион ҳамма учун. 15.10 — Рассомлар ҳақида ҳикоялар. 15.40 — Сарсонлик саргардонликда. Бадиий фильм. 8-серия. 17.00 — Театр афишаси олдида. 18.00 — Футбол. Арарат — Динамо. 19.35 — Халқ оҳанглари. 20.00 — Мухбирларимиз ҳикоя қиладилар. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Илмий-оммабоп журнал. 21.30 — Время. 22.05 — Егингарчилик билан ўтган уч кун. Бадиий фильм. 23.20 — Россия тароналари. Концерт.

ТОШКЕНТ-I. 10.00 — Янгиликлар. 10.10 — Цирк. 10.55 — Охирги икки. Бадиий фильм. 12.00 — Қувноқ стартлар. 13.00 — Театр ва замон. 14.30 — Ўзбекистон спорти. 15.00 — Реклама. 17.00 — Дўстлик экрани. 18.00 — Мультфильмлар. 18.25 Бойчечак. 19.00 — Қадимги ёдгорликлар музика ва живописда. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Телеминиатюралар театри. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Фильм-концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Қутлуғ қон. Видеофильм. 7-серия. 22.50 — Телефильм.

16.00 — Қирғизистон телевидениесининг программаси.

28 МАРТ, ДУШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Ҳужжатли фильм. 10.00 — Болалар учун фильм. 11.30 Концерт. 12.05 — Мўъжизасиз мўъжизалар. 13.05 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.00 — Грин мамлакатининг одами. Телефильм. 17.00 — Кинокўрсатув. 17.30 — Оналар мактаби. 18.00 — Объектив. 19.00 — Меҳнатга ярашa шараф ва шуҳрат. 19.30 — Таллиннинг музикали манзаралари. 19.55 — Футбол шарҳи. 20.25 — Карл Маркс. Навқиронлик йиллари. Бадиий фильм. 5-серия. 21.30 — Время. 22.00 — «Московские новости» газетасининг совринни учун спорт гимнастикаси бўйича халқаро мусобақалар. 23.10 — Дунё воқеалари. 23.25 — Халқаро театр куни.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Киножурнал. 9.40 — География. 10.10 — Будильник. 10.40 — Концерт. 11.05 — Қизиқишлар олами. 11.45 — Егингарчилик билан ўтган уч кун. Бадиий фильм. 13.00 — Биз билан бирга, худди биздек, биздан ҳам яхшироқ бажар! 14.00 — Рус тили. 14.35 — Баҳор тугёнлари. Бадиий фильм. 16.00 — Фан ва турмуш. 16.25 — Паррандалар ва ҳайвонлар бир том остида. 16.55 — Хор капелласи. 17.25 — Янгиликлар. 18.50 — Биринчи апрелдан ёзги вақтга ўтилади. 19.00 — Сиз яратган боғ. 19.30 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Халқаро панорама. 21.30 — Время. 22.00 — Фома Гордеев. Бадиий фильм. 23.35 — Ҳужжатли фильм.

ТОШКЕНТ-I. 18.00 — Ўсмир ва қонун. 18.30 — Ёшлик. 19.00 — Косонсой тароналари. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Телевизион новеллалар театри. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Концерт. 21.30 — Время. 22.00 — Бугун оламда нима гап? 22.15 — Виждон. Бадиий фильм. 23.35 — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 18.30 — Қизиқувчилар экрани. 19.00 — Математика. 20.00 — Янгиликлар. 20.30 — Ёшлик. 21.20 — Нодир дарахтзорда. 21.30 — Москва-II.

РАДИО

БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Янги музикали ёзувлар. 9.15 — Табассум. 11.30 — Музикали драмалардан парчалар. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — Ишлаб чиқариш илғорлари, Сизлар учун. 14.00 — Замин ва замондош. 15.40 — Васса Железнова. Спектакль. 17.20 — Студент ва ёшларнинг талабларига биноан концерт. 18.15 — Халқаро аҳвол кундалиги. 18.30 — Эстрада концерти. 19.25 — Ёшлик. 21.00 — Дин ва гоявий кураш. 22.30 — Концерт.

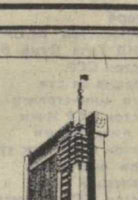

БИЗНИНГ АДРЕС: 700000, Тошкент-П, Ленин кўчаси, 41

ТЕЛЕФОНЛАР

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-21-43. 32-53-16, 32-53-20. 33-11-49. 32-54-13.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР